

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Ontwerp van een kerstgedicht

Mijn hart, wil je nog steeds van engelen horen
dat Jezus wordt vannacht opnieuw geboren,

alsof een baby rose nog en zacht
iets kan veranderen aan de wereldmacht?

Hoe kun je dit aan kinderen vertellen
die leren van bevrijding door rebellen?

Klinkt 'vrede op aarde' niet als een verwijt
aan armen die geloven in de strijd?

O, hart, dat dikwijls moe wordt te geloven,
dat iets de wil is van de Heer hierboven,

maar heimelijk blijft hunkeren naar het kind
dat gaat bewijzen hoe Gods liefde wint.

Hoor dichtbij reeds de taal der onverwaten:
Herodes en zijn moordende soldaten
fel jagend op de pasgeboren Heer.

Mijn hart, blijf kind, geloof het telkens weer.

Frank Daen

Groet

Bestuur en redactie van
Opbouw wensen haar lezers
en medewerkers van harte
gezegende feestdagen en
een goede jaarwisseling toe.
Wij hopen u ook in 1991,
gedurende de 35-ste jaar-
gang, weer een goed en
boeiend blad te kunnen bie-
den.

Bestuur en redactie

**34e jaargang – nr. 26.
21 december 1990**

In dit nummer

- 458** J.H. Veefkind
Vredeskind
- 460** H. de Jong
Discussie rondom het
ene talent (5)
- 462** Koos Veefkind
Herder op den velde
- 464** W. Smouter
Israël en de profetie (1)
- 465** J. Plantinga
Dominees in dienst:
Gods eigen wapen
- 466** D.W.L. Milo
Wat zegt een naam
- 468** P.J. van Kampen
Oost-Europa (5)
- 471** T. Hoekstra
Ex Libris: Nieuwe boeken
- 472** D. Holwerda
Eindtoestand of
beginsituatie

Opbouw Vredeskind (bij zondag 18)

J.H. Veefkind, Krommenie, Voor kinderen

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijzen

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Je hebt ruzie met je vriendje. Je wilt het weer goed maken.

Maar hoe?

Je gaat naar hem toe. Je steekt je hand uit. En je zegt: „Zullen we weer vrienden zijn?”. Zo kan het.

Je kunt ook iets aan je vriend geven. Iets waar je zelf erg aan gehecht bent. Een boek of een pop. „Da's voor jou. Omdat we weer vrienden zijn”. Zo kan het ook. En dat maakt nog meer indruk.

Misschien hebben je vader en moeder wel ruzie met een ander gezin. Ze willen het weer goed maken.

Maar hoe?

Erheen gaan, en „sorry” zeggen?

Dat kan.

Maar het maakt meer indruk als ze iets meenemen. Een bos bloemen of een appeltaart. Of, nog beter: iets waar ze zelf erg aan gehecht zijn. Of, iemand waar ze veel van houden.

Jou bijvoorbeeld!

Om hun ruzie bij te leggen geven je ouders jou aan de mensen waar ze ruzie mee hebben!

Dan ben je even lekker bezig, zeg! Stel je voor...

Een zendeling vertelt, dat hij zoiets heeft meegemaakt op Irian-Jaya.

Nog niet eens zo erg lang geleden: een jaar of vijftientig.

Twee Papoea-stammen leefden in oorlog. Haat en nijd. Moord en doodslag.

Toch: op een dag sloten ze vrede.

Maar hoe? Hoe kun je de haat en het wantrouwen van je vijand overwinnen?

Door hem het liefste te geven wat je hebt: je eigen kind!

En dat deden die beide stammen toen.

Ze gaven elkaar een kind van zichzelf. Een vredeskind.

Toen waren ze geen vijanden meer. Ze waren vrienden geworden.

Je kunt deze geschiedenis lezen in het boek *Vredeskind* van Don Richardson.

Wij, grote en kleine mensen, hebben ruzie met God.

Het grootste probleem tussen God en ons is niet, dat God boos is op de mens, maar dat de mens boos is op God.

God is allang niet boos meer op ons.

Dat heeft Hij op het kerstfeest laten zien. Toen legde God zijn liefde in de kribbe. *Jezus* heette die liefde van God voor ons.

Jezus is Gods vredeskind. Als een man zijn eigen kind geeft aan zijn vijand, dan is die man te vertrouwen. Zo'n 'man' is de Here God. Hij gaf zijn Zoon aan zijn vijanden.

Aan ons, grote en kleine mensen. Dus is Hij te vertrouwen. Kerstfeest is dus een hele geruststelling voor

ons. God is niet boos meer op ons.

Maar wij waren nog wel boos op de Here God.

En eigenlijk is daar met hemelvaart een eind aan gekomen.

Toen legde de mensheid haar liefde neer in de hemel. *Jezus* heet die liefde van de mensen voor God.

Jezus is ook ons vredeskind. Als een man zijn eigen kind geeft aan zijn vijand, dan is die man te vertrouwen. Zo'n 'man' is ook de mensheid. Die gaf haar beste Zoon, de Here Jezus Christus, aan God. Dus zijn wij te vertrouwen.

Hemelvaart is een hele geruststelling voor God. De mensen zijn niet boos meer op Hem.

God en mens zijn vrienden geworden. Je kunt deze fantastische geschiedenis lezen in *Het Boek*, de bijbel.

Laat me de Here Jezus eens vergelijken met een gastarbeider.

Een gastarbeider is iemand die in een ander land geboren en getogen is. Bijvoorbeeld in Turkije of in Marokko. Maar hij woont een poos in Nederland. Om hier te werken en geld te verdienen voor zijn familie thuis.

Op zo'n gastarbeider lijkt de Here Jezus.

En nu zeg je misschien: „Ja, tussen kerstfeest en hemelvaart. Hij kwam uit de hemel en Hij woonde een poos op de aarde. Om voor ons de vergeving en het eeuwige leven te verdienen”.

En daar zit wat in. Maar dat bedoel ik niet. Ik bedoel niet, dat Jezus een gastarbeider was. Uit de hemel op de aarde.

Nee, ik bedoel dat Jezus een gastarbeider is. Van de aarde in de hemel. Tussen zijn hemelvaart en zijn terugkomst.

Toen de Here Jezus op aarde kwam, zeiden de engelen: „Vrede op aarde”.

Toen de Here Jezus naar de hemel ging, zeiden de mensen: „Vrede in de hemel”.

Kijk het maar eens na in Lucas 2:6 en 14, en 9:51 en 19:38.

Jezus was Gods vrede op aarde.

Jezus is onze menselijke vrede in de hemel.

Er is een mens naar de hemel gegaan, om te laten zien dat de mens weer goed is op God.

In zondag 18 staat, dat wij in de persoon van de Here Jezus ons vlees in de hemel tot een onderpand hebben, dat Hij als het Hoofd ons, zijn leden, ook tot zich zal nemen.

Hij heeft iets van ons meegenomen naar de hemel. Ons menselijk lichaam. Dat is een hele troost voor

ons. Als er één schaap over de dam is, volgen er meer. De Here Jezus heeft de hemelse heerlijkheid bereikt. Vroeger of later zullen wij ook in die hemelse wereld belanden. Maar het is ook een hele troost voor God. Verloren zoons en dochters komen weer bij Vader thuis. Want daarvoor heeft de Here God ons toch gemaakt. Met een hart om Hem lief te hebben. Met een mond om tot Hem te spreken. Met oren om naar Hem te luisteren. Met ogen om zijn werk te bewonderen. En met voeten om met Hem te wandelen. In ons vredeskind krijgt God zijn eigen vredeskind weer terug.

Een gastarbeider zorgt in Nederland voor zijn gezin in Turkije of Marokko. Daar werkt hij voor. Hij stuurt geld over. En straks gaat hij naar zijn vaderland terug. Dan is hij weer verenigd met zijn familie. Zo zorgt Jezus in de hemelse wereld voor zijn gezin op aarde. En dat zijn wij, jij en ik, alle kleine en grote mensen die in Hem geloven. Hij werkt voor ons. Hij is de baas over hemel en aarde. Hij heeft de hele wereld in zijn hand. Waar zou je

als gemeente van gelovigen dan nog bang voor zijn? Hij stuurt ons zijn verdiensten over. Via de telecom van de Heilige Geest. Vergeving en leven – voor jou. Vrede en blijheid – voor jou. In je eigen leven kun je wat merken van Hem. Van Hem word je zelf... een vredeskind!

En eens, eens gaat Hij naar zijn vaderland terug. Het dierbaar plekje grond waarop zijn kribbe stond. Dan is Hij weer verenigd met zijn familie. Met ons. Met de gelovigen uit alle plaatsen en alle tijden. In de bijbel gaat het ergens over 'de komst van onze Here Jezus Christus en onze vereniging met Hem' (2 Thess. 2:1). Hierbij moet ik altijd denken aan die uitbundige en ontroerende tonelen op Schiphol. Mensen die elkaar na jaren en jaren terugzien. Wat een gekte en wat een geluk! Zo zal het (weer)zien van de Here Jezus zijn. Uitbundig en ontroerend. „Wat hebben we lang op U gewacht, Heer! Lang gewacht en stil gezwe- gen. Niet meer gedacht en toch gekregen! Dat U er nu toch eindelijk

bènt, Heer! Kijk 'es, hoor 'es: dát is nu onze God van wie wij verwacht- ten dat Hij ons verlossen zou!" Het grootste Schiphol aller tijden. „Het koninkrijk der hemelen is ge- land". Koning Jezus aan boord. De nieuwe wereld kan beginnen.

Een jongetje – hij was nog klein – wilde zo graag in Bethlehem zijn, maar 'k denk dat hij ze nu niet vindt Maria, Jozef en het Kind.

Het jongetje ging toch op reis en dat was niet zo heel erg wijs, want 'k denk dat hij ze nu niet vindt Maria, Jozef en het Kind.

En toen kwam hij in Bethlehem, vroeg daar de weg met moede stem, maar 'k denk dat hij ze nu niet vindt Maria, Jozef en het Kind.

De mensen keken hem lachend aan, toen is hij maar terug gegaan, omdat hij ze daar nu niet vindt Maria, Jozef en het Kind.

Maria, Jozef zijn nu dood, maar Jezus leeft en is heel groot: Hij is niet klein, Hij bleef geen kind, 't is bij zijn Vader dat je Hem vindt.

Ytje Eenkhoorn

Pastorale Notitie

G. v.d. Brink, Veenendaal

Deze tegenwoordige duisternis (3)

De zwakheid van Peretti's roman ligt vlak naast zijn kracht. Het Overblijfsel in gebed bijeen, blijft mij onvergetelijk. In de biddende gemeente vallen de beslissingen. Toch blijft voor mij de vraag of er niet meer aandacht gegeven wordt aan het dát van het bidden, dan aan het wát. De Schrift wijst op de inhoud van het gebed, b.v. in Daniël 9 en Handelingen 4:24-30. Als in de roman de daemones een aanval doen, klinkt de oproep: „Overblijfsel, bidt!! BIDD!!" Dat geeft aan het gebed iets magisch. De gelijktijdigheid van gebed en verhoring zit me een beetje dwars. Het lijkt een mechanische koppeling. In Pinksterkringen richt

men soms een gebedskamer in, waarin non-stop gebeden wordt. O wee, als er iets naars gebeurt, terwijl er niet gebeden wordt! Ik mis daarin o.m. het kinderlijke vertrouwen in de Here. De hemelse Vader heeft een goed geheugen en Gods kind weet dat en rekent ermee. Paulus heeft drie maal gebeden om wegname van de doorn in zijn vlees (2 Kor. 12:8). Niet meer, niet minder. Zoals de Here Jezus driemaal bad in Gethsemane. Dat was genoeg. En de Here Jezus zegt dat heidenen mensen door de veelheid van woorden verhoord te zullen worden (Matth. 6:7). Openhartig gesproken: Ik houd het niet vol erg lang en geconcentreerd te bidden. Ik zou me erg ongelukkig voelen, als ik altijd in gebed zou moeten zijn om veilig te wezen. Ik rust in het weten dat de Here Jezus mijn dagelijkse Voorpraak is bij de Vader (Rom. 8:34; Hebr. 2:17). De gebeden van Zacharias en Elizabeth werden verhoord toen hun gebed al lang was verstild Luk. 1:13. De Here geeft het zijn beminden „als in de slaap" (Psalm 127).

Mijn tweede probleem ligt in de duivelbanningen. Misschien is het onze Gereformeerde zwakheid dat we daaraan nooit toekomen. Hebben we geen geloof? Peretti leert ons daarover na te denken. Maar de duivelbanning ontvangt bij hem wel erg veel aandacht. Eerst wordt de naam van de duivel opgeëist in de naam van Jezus: „Hoe is je naam?", Markus 5:9. De bezetene geeft tandenknarsend zijn identiteit prijs. Dan wordt hij uitgeworpen. Een voor één krijgen bij Peretti alle duivels hun beurt, want ze zijn Legio. Met name de formule „in de naam van het

vergoten bloed van Jezus" werkt krachtig. Er vindt een verschuiving plaats van het: „In Hem hebben wij de verlossing, de vergeving van de overtredingen", (Ef. 1:7) naar de bevrijding van de machten. Ik heb enige tijd verkeerd in kringen, waar dit duivelbannen HET kenmerk dreigde te worden van de ware kerk. Wie geen duivels bande telde niet zo mee. Er werd veel gewerkt met het boek van Don Basham 'Deliver us from evil' (Bevrijd ons van den boze). Basham geeft instructie (ook 60 uur op tape) in het bannen van boze geesten, eveneens een adres- senlijst van mensen die de 'dienst van bevrijding' beoefenen. Ik moet zeggen dat ik er de grootste ellende van heb gezien. Inderdaad heeft de Here Jezus tot de 70 die Hij uitzond gezegd: „Drijft duivelen uit", Matth. 10:8. Maar de Heer zei ook: „Wekt doden op", Matth. 10:8. Sommige Pinksterbroeders moeten ook dát zo nodig doen. Josef Weizenberg bande duivels uit en wekte doden op. Zülke onzin komt bij Peretti gelukkig niet voor, maar ik zie in de Amerikaanse dadendrang geen principiële afgrenzing tegen deze uitwassen. Ik mis een beetje het onderwijs van Paulus, dat de strijd gevoerd moet worden met wapenen als de waarheid, gerechtigheid, geloof, heil, bereidheid van het evangelie des vredes (Ef. 6). Ik mis ook het onderwijs van de Heer dat het koninkrijk der hemelen komt op niet spectaculaire wijze: stil als kien- mend graan of als gist dat een vrouw „verborg"(!) in drie schepels meel, Matth. 13. Intussen blijf ik heel dankbaar voor het boek van Peretti. Ik zou het niet graag gemist hebben.

H. de Jong, Zeist

Diskussie rondom het ene talent (5, slot)

Zwijgen?

Tenslotte was er nog de reactie van Caspar Waalewijn uit Swaziland. Hij titelde zijn bijdrage met 'Samen zwijgen'. Het lijkt me goed deze reeks met een antwoord aan hem te besluiten. Aan zwijgen over dit onderwerp zijn we nu inderdaad wel toe. Eigenlijk brengt de heer Waalewijn precies onder woorden wat het standpunt van ons blad altijd geweest is. Opbouw wilde nooit een kerkelijk discussie-blad met de vrijgemaakten zijn. De oprichters vonden dat niet dienstig voor de geloofsopbouw van de lezers. Ik moet toegeven dat daar sinds mijn medewerking wel enige verandering in is gekomen. Enige, want in het algemeen ben ik het met dit beleid volkomen eens. Diskussie is goed, maar bij voorkeur niet om er de kerkstrijd met de vrijgemaakten mee voort te zetten. Toch heb ik altijd gevoeld dat je daar niet helemaal aan zou kunnen ontkomen. Daarvoor staan we gewoon te dicht bij elkaar. Van tijd tot tijd moet het, of we dat nu leuk vinden of niet. Wat in Enschede-Noord plaats vond vormde ditmaal een reus van een aanleiding. Als Opbouw daarop met stilzwijgen gereageerd had zou het zijn taak als orgaan van voorlichting en meningsvorming schromelijk hebben verzuimd. Natuurlijk riskeer je het dan dingen te zeggen waar niet iedereen even gelukkig mee is. Dus komen er reacties los, onder andere die van de heer Waalewijn. En aangezien het onze gewoonte niet is daar als een olifant overheen te lopen ontspringt zich een gesprek met verschillende deelnemers. Dat vergt tijd. En sinds ons blad om de veertien dagen verschijnt lijkt het dan een eeuwigheid te duren voordat de met zorg gekozen tegenstemmen alle aan het woord gekomen en zo goed mogelijk beantwoord zijn. Zo is er ongeveer een half jaar aan dit onderwerp besteed geworden. Ik vind dat zelf ook veel maar zie toch niet hoe het anders zou moeten. Als het waar is dat zo'n konfrontatie zoals gezegd zo nu en dan moet plaats vinden, laat het dan met een zekere grondigheid gebeuren zodat het weer voor een hele tijd genoeg is.

Zelfverstaan

Wat mij bij deze konfrontatie met de vrijgemaakten voor ogen heeft gestaan was trouwens niet een spitsvondig gewonnen gelijk-op-punten, een streven waardoor de vroegere pennestrijd uit de dagen dat we nog vechtend bijeen waren wel ontsierd werd. Het ging mij vooral om een zelfverstaan: wie zijn we eigenlijk? Ds. Vrooland heeft het zich bezig-

houden met deze vraag puberaal genoemd, maar hij moet mij geloven als ik zeg dat ik nogal wat jongeren uit onze kerken heb zien vertrekken zonder dat ze bij benadering wisten wat het nederlandse gereformeerde eigenlijk voorstelde. Daar werd nooit over gesproken. Op de catechisatie niet en in de prediking al helemaal niet. M.i. stak daar een verkeerd idealisme achter. Men wilde alleen maar kerk van het Woord zijn en als dat niet pakte en bond, zo vond men, dan pakte of bond er toch niets. Maar wat we over het hoofd zagen was dat er meer kerken alleen maar kerk onder het Woord willen zijn. Dat enkele feit al maakt het noodzakelijk dat we iets over onszelf zeggen. Natuurlijk zijn we vuurbang voor het prediken van de kerk in plaats van Jezus Christus, de schrikbeelden daarvan staan ons nog helder voor ogen. Begrijpelijk dus dat we op dit punt de schroomvalligheid zelve zijn. Maar het is toch een reactiehouding. Een kerk moet het van tijd tot tijd ook over zichzelf hebben en zij ontkomt er dan niet aan niet alleen te zeggen hoe het is maar ook hoe het niet is. Hierbij denk ik met name aan onze jongelui. Het is een zaak van barmhartigheid dat we hen bij het kiezen tussen al die kerken van het Woord een handje helpen. — Ja, of het moest al zijn dat wij ervoor getekend hebben om als nederlandse gereformeerden voor slechts een generatie kerk te zijn. Ik krijg die indruk wel eens. Denken wij echter aan een follow-up dan is het nodig over ons zelf te spreken.

Belangrijker dingen

Hartelijk ben ik het met Waalewijn en anderen eens als ze zeggen dat er belangrijker dingen zijn. Onze broeder Caspar schrijft vanuit Swaziland en alleen al het noemen van zo'n land-naam werkt als een ondersteunend argument voor zijn betoog. Hier spreekt een frontsoldaat die het helemaal niet kan gebruiken dat ze thuis ruzie maken. En hij is de enige niet. Er zijn er onder ons nogal wat die zijn „uitgegaan terwille van de Naam" (III Johannes: 7). Als ik daaraan denk dan zwelt mijn hart van trots dat we als kleine kerkgemeenschap met een behoorlijk aantal mensen mogen participeren in zoveel projecten van zending en evangelisatie. Maar staat dat geflikfloo in Opbouw dan niet haaks op die trots? Wel, ik denk dat wie het kleine niet eert dat grote niet weerd is. Het kleine? Elk probleem dat reëel is heeft er recht op behandeld en serieus genomen te worden. Laat ik met een gevoelige vergelijking komen. Hoe vaak hebben mensen hun verbazing niet uitgesproken over het

feit dat de gereformeerde kerken in de barre oorlogsjaren tijd en zin vonden om over leergeschillen en kerkrechtelijke problemen te bakkeleien. En denk erom, de verachtelijke verwondering daarover trof niet enkel de synodalen, zij was aan beide kanten van het konflikt geadresseerd. Hoe heeft dat toch kunnen gebeuren! Ik moet bekennen dat ik vaak het antwoord hierop beschaamd schuldig gebleven ben. Toch heb ik voor mezelf wel een weerwoord gevonden. Een mens kiest de tijden niet, ze overkomen hem. Zoals de Psalm (31) zegt: „mijn tijden zijn in Uw hand". De vraag: is het nu wel de tijd om gehoorzaam te zijn? is onvruchtbaar. Aan beide zijden van de streep is heus wel overwogen of er in die bange tijd geen nodiger dingen te doen waren. Maar ook als je daarop met ja moet antwoorden betekent dat nog niet dat je wat je in je handen hebt zomaar kunt laten vallen. Opnieuw geldt dat voor beide kanten. Later, in de zestiger jaren, deed ik een ervaring op die mij enigszins over dat ongelukkige samentreffen getroost heeft. Toen in die periode de strijd rondom gezag en vrijheid door heel de maatschappij heen hoog oplaaide zag ik in dat we in de vrijmaking een geduchte vooroefening hadden door gemaakt die ons relatief goed tegen de alom om zich heengrijpende revolutiegeest bestand deed zijn. Wij hadden 'de crisis van het gezag' al achter de rug, we hadden het autoritaire denken en optreden leren afwijzen zonder in het ongebondenheidsgaren van de revolutiegeest verstrikt te raken. Toen ik dat merkte dacht ik: dwars door die duivelse 'timing' van de vrijmaking heen zorgt de Here toch voor zijn volk. Wat zou er gebeurd zijn als wij ons onder het argument 'de tijd is er niet naar' aan de nodige kerkelijke strijd onttrokken hadden? De Spreukendichter zegt: „Betoont ge u slap ten dage der benauwdheid, dan komt uw kracht in het nauw" (42:10). En zo zeg ik nu ook tegen degenen die ons eraan herinneren dat er vandaag belangrijker zaken zijn dat ze groot gelijk hebben maar dat dat nog geen reden is om wat onbelangrijk schijnt te verwaarlozen.

Tram en trolley

„Mijn oproep is om de GKV stil te zwijgen", schrijft Waalewijn. Hij zegt niet 'dood te zwijgen'. Daar is hij ook een veel te christelijke man voor (ik ken hem, hij was ooit lid van onze gemeente in Amsterdam-C). Maar wat betekent 'iemand stil zwijgen'? Je kunt tegenover de vrijgemaakten wel zwijgen maar het is zeer de vraag of ze zich daardoor stil zullen

houden. Daarvoor zijn ze een veel te levendig volkje. Maar goed, het is duidelijk dat Waalewijn hen *als kerk* wil negeren. Kan dat?, wil ik vragen. Als het betekent 'geen samensprekingen' (en dat betekent het bij Waalewijn inderdaad ook), dan ben ik dat goed met hem eens. Samensprekingen tussen kerken hebben volgens mij alleen zin wanneer er sprake is van misverstanden die aan een kerkelijke eenwording in de weg staan. Maar tussen vrijgemaakten en nederlands-gereformeerden bestaan helemaal geen misverstanden. Ze hebben jarenlang gevochten alvorens elkaar los te laten en in die lange tijd hebben ze hun meningsverschillen uittentreuren om en om gewenteld. Er zitten geen kanten meer aan die onbesproken zijn gebleven. We zijn het samen gewoon oneens op een aantal punten en samenspreking zal daar geen verandering in brengen. Niet doen dus. Maar iets anders is dat er van de vrijgemaakten op sommigen van ons een grote bekoring uitgaat. Zij zijn groter dan wij en ze zijn kerkelijk zeer goed georganiseerd. Daar steken onze gemeentetjes en ons kerkverbandje met z'n gebrekkige structuur maar pover bij af. Het is eigenaardig dat de vrijgemaakten die ooit klein en als minderheid begonnen zijn nu zelf grote kerk zijn geworden en zich als zodanig naar ons toe ook gedragen. Er zijn er onder ons die daardoor gefrustreerd raken. Ik vind

dat je het daarover moet hebben. Dat je daar iets tegenover moet stellen. Dat je onze mensen een perspectief moet bieden. Niet dat je nu van elke nood een deugd moet gaan maken. Dat wordt gauw genoeg doorzien. Peanuts!, zeggen onze jongelui daarvan. Nee, je kunt rustig toegeven dat de vrijgemaakten in veel opzichten een betere kerk hebben dan wij. Maar, 'gij zult niet begeren uws naasten kerk'. En daar is ook helemaal geen reden toe. Pas hielden wij in Zeist gemeentevergadering en hadden we het over deze dingen. Ik zei: je kunt de vrijgemaakten en ons het beste vergelijken met een tram en een trolley: in de bovenleiding is er geen verschil maar op de grond zijn wij wendbaarder. Die opmerking stemde tot algemene tevredenheid.

Kansen

Broeder Waalewijn ontkomt er trouwens ook niet helemaal aan dat hij beide kerken met elkaar vergelijkt. Dat kan alleen op grond van aandacht voor hen. Zo zegt hij: „Wel staan we daardoor meer kwetsbaar door dit gebrek aan 'eigen' instituten. Als dit ons brengt tot een sterker vertrouwen op onze Here God, dan kan dit alleen maar winst zijn”. Precies! Dit bedoel ik met 'perspectief bieden'. Wij zijn een kerk van meer mogelijkheden dan werkelijkheden. De kansen die we hebben moeten

worden aangewezen, dat stimuleert. Wij weten dat de eerste gemeente te Jeruzalem door de vervolging volkomen ontmanteld is geworden. „En Saulus verwoestte de gemeente...”, staat er (Handelingen 8:3). Maar dan gaat het zo verder: „Zij dan die verstrooid werden trokken het land door, het evangelie verkondigende...” (vs. 4). En zo kwam er de kerk van Antiochië vanwaar het evangelie naar de volken is uitgegaan (Handelingen 11:19 e.v.). Je mag je afvragen of zonder deze openbreking van de kerk van Jeruzalem het evangelie niet binnen de bedijking van het Joodse bestel zou zijn gebleven. Zo kan ook een bescheiden organisatievorm in een winstpunt omgezet worden. We kunnen daardoor kerkelijk losser komen voor Gods Geest en wendbaarder (om dat woord nog even op te pakken) voor zijn leiding die zoals de Open Brief zei in heiligheid is. Eigenlijk verschillen Waalewijn en ik heel weinig. En ik beloof hem en alle andere lezers dat ik er nu echt weer eens een poosje over op zal houden. Maar het helemaal nooit meer aansnijden, – nee, dat zal me niet gelukken. Want het is waar: met elkaar deugen wij niet, maar zonder elkaar meugen wij niet. We moeten het besef van het abnormale van het naast elkaar bestaan levendig houden. Dat is voorlopig het enige wat we voor de door allen bedoelde eenheid van beide kerken kunnen doen.

Voor kinderen

Jeanette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Regen

De zon schijnt. De grote deuren van onze kamer staan open. We hebben net buiten gegeten en gisteren hebben we gezwommen in het zwembad, hier vlakbij. Is het bij jullie alweer herfst? Misschien verlang je wel weer naar de zon. En wij hier, wij hopen maar steeds dat het gaat regenen. We kijken naar de lucht of er wolken zijn en als het gaat waaien roepen we: „Ah, misschien komt er een flinke bui!” Gisteravond heb je het opeens te onweten. Gersom rende naar buiten en begon te dansen in de eerste regendruppels, maar de bui was zo weer over. Kun je bedenken waarom wij zo graag regen willen? Ik zal het uitleggen. Onze tuin is droog. Het gras is geel en de bloemen zijn bijna allemaal doodgegaan. In de moestuin waar eerst vanalles groeide (sla, wortels, uien, spinazie enzo.) staat nu niks meer. We kopen nu de groente van mensen die hun tuin water geven. Voor ons is dat niet zo erg. Wij heb-

ben wel geld. Maar de meeste mensen in Rwanda hebben dat niet. Ze hebben alleen hun land, waar ze bonen en kool en aardappels verbouwen. Ze hebben ook niet genoeg water om dat over het land te sproeien, dus er groeit nu niks. Veel mensen hebben het eten wat ze gespaard hadden al opgegeten. Honger dus. In Nederland verlang je bijna nooit naar regen. Als er niet genoeg valt wordt alles een klein beetje duurder, en als er niet genoeg is gegroeid kopen de winkels groenten uit het buitenland. Maar hier heb je gewoon niks als er te weinig of juist teveel regen valt. Griezelig hé? Kun je begrijpen dat wij hier veel bidden voor regen?

Maria

'n Engel het dit self gebring,
die vreugde-boodskap en jy het
'n lofsang tot Gods eer gesing,
Maria, nooi uit Nasaret!

Maar toe Josef van jou wou skei
en bure-agterdog jou pla,
het jy kon dink, eenmaal sou hy
die hele wêreldskande dra?

Toe jy soms met 'n glimlag langs
jou liggaam stryk... die stilte instaar...
wis jy met hoeveel liefde en ang
sou hy sy hellevaart aanvaar?

Die nag daar in die stal, geen een
om in jou nood by jou te staan,
het jy geweet dat hy alleen
Getsemane sou binnegaan?

Toe vorste uit die Ooste kom
om nederig hulde te betoon,
wis jy hoe die soldate hom
as koning van die volk sou kroon?

En toe hy in jou arms lê,
sy mondjie teen jou volle bors,
het jy geweet dat hy sou sê,
toe dit te laat was: Ek het dors!...

Toe dit verby was, en jy met
sy vriend Johannes huis-toe gaan
Maria, vrou van smarte, het
jy toé die boodskap goed verstaan?

Elisabeth Eybers

Herder op den velde

-1-

De herder
is zelf
een schaap

hij hoort bij de kudde
hij gaat met de kudde mee
achter de grote herder aan

soms voorop
dan geeft hij leiding
in het geloof

soms achteraan
dan veracht hij
in de genade

de andere schapen
zien in hem wel eens
een schaap met vijf poten

dat is hij niet
hij is een schaap
van gelijke beweging als zij

dit is zijn zwakheid
en
dit is zijn kracht.

-2-

Het is een bevrijding
voor de herder
om te ontdekken
God wil mij
heel speciaal mij
uit alle mogelijkheden
heeft Hij mij gekozen
mij geweven
in de schoot van mijn moeder

Hij wil mij gebruiken
voor dit werk
in de loop van mijn leven
maakt Hij mij dit duidelijk
Hij ziet meer in mij
dan ik in mezelf zie
en dat is maar goed ook
anders was ik nooit
herder geworden

ik ben het niet geworden
ik ben het gemaakt
Hij heeft mij aanvaard
dus aanvaard ik ook mijzelf
ik kan wat ik moet
daarom moet ik ook wat ik kan
ik mag de gave
die mij geschonken is
goed gebruiken.

-3-

Gereserveerdheid
hoort bij ons beroep

maar er zijn omstandigheden
waarin wij ons hart moeten laten zien

soms is het nodig
om met de mensen te knielen

en soms moeten wij niet alleen met woorden
maar ook metterdaad aanwezig zijn

zondaars en ellendigen voelen zich
zo verformfaaid en verlaten

maar bij God zijn altijd
milde handen en vriendelijke ogen

en soms mogen wij Hem
tot een hand en een oog zijn

in alle reinheid
wordt erbij gezegd

want dit is een bruggehoofd
van de nieuwe aarde

en alleen de reinen van hart
zullen God zien.

-4-

Je bent dienaar van het woord

en soms
moet je helemaal niets zeggen
er alleen maar bij zitten
en zwijgen

en soms
moet je een hele avond luisteren
en pas als je opstaat
krijg je de kans om dat te zeggen
wat je zeggen moet

en soms
kun je de zieke niet vinden
en leg je een tekst op zijn kastje
een instrument van de Geest

en soms
mag je meehuilen
of alleen maar een hand vasthouden

en soms
lever je een gevecht op leven en dood
boor je de diepste bronnen aan
tast je al je ervaringen af
wordt heel je bijbelkennis beproefd
bid je zonder dat iemand het merkt

en soms
heb je een hekel aan heel dit bedrijf
je slaat de deur achter je dicht
en je denkt: ze kunnen me wat
maar de telefoon gaat
en jij gaat
en je hebt in jaren
niet zo'n goed gesprek gehad

en soms
breng je het eeuwige woord van God
tot klinken in de tijd

je bent dienaar van het woord.

-5-

Wij zijn er
om van het licht
te getuigen

het licht zelf
zijn wij
niet

wij buigen
naar voren
en wijzen

op Hem
die het licht
der wereld is

wij buigen zover
naar voren
dat we zelf

op
de knieën
vallen.

Koos Veeffkind

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Doordenkertjes

Uit de schriften van Tini Kok – zie de vorige Terloops – neem ik nog eens wat uitspraken over. Ze verzamelde er heel wat. Soms laat ik wat cursief drukken.

Als iemand werkelijk bekeerd is, is ook zijn *beurs* bekeerd.

Ouder worden is: zachtmoediger worden.

Liefde zonder tederheid is een tuin zonder gras.

Het is *hoogste* verhooring, wanneer de Vader ons iets beters gaf, dan waarom wij Hem *in onze kortzichtigheid* baden.

Een mens, wiens zonden vergeven zijn, mag zich niet opwinden als er wat veel zout in zijn soep is.

Wie wijs is, bewake zijn gedachten.

Hoe lichter iemand beledigd is, des te kleiner is zijn geest.

Er zijn mensen, die zichzelf fijngevoelig vinden, omdat zij prikkelbaar zijn.

Morren maakt de vracht niet lichter, moed alleen vermindert haar.

Leven in de zonde is afleven van 'Het Kind'.

God verricht wel wonderen, *maar Hij 'tovert' niet.*

'Lievigheid' is botte zelfzucht, verpakt in zilverpapier.

Veel begrijpen is: veel vergeten.

Vlugge sprekers zijn gewoonlijk langzame denkers.

Wij zijn vooruitgegaan in wetenschap en techniek, maar wij zijn vergeten hoe wij *leven* moeten.

God gebruikt vaak *klein gereedschap* voor grote dingen.

Het geloof heeft altijd meer karakter gevormd dan de *wetenschap*.

... hij ging op de *hoogste plaats* zitten met de houding van een man, bij

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Kerst

„Heb je nog een geschikt verhaal voor me. Ik moet met Kerst vertellen,” vroeg een kennisje een tijdje geleden.

Nu is dit een vraag die ieder jaar wel een keer gesteld wordt en ik kijk ieder jaar weer trouwhartig de boekenkast door, want we hebben op dat gebied wel het een en ander staan.

Een paar jaar geleden was ik ook zo aan het zoeken en nadat ik enkele verhalenbundels had doorgebladerd, begon ik aan een paar oude jaargangen van Moeder, het lijfblad voor de protestantse vrouw uit de vijftiger jaren.

Ik bekeek de ene na de andere aflevering terwijl Reinier zoet met zijn autootjes zat te spelen. Mijn man vroeg: „Wat zit je toch te rommelen, wat zoek je.”

„Ik zoek een kerstverhaal... maar ik heb alle oude Moeders al doorgewerkt en ik heb nog niets,” zei ik verhit.

Reinier keek op en zei, terwijl hij met een vrachtwagentje over mijn tenen reed. „Waarom kijk je dan niet bij de oude vaders?” Tja... Logisch gedacht.

Nu hebben kinderen dat toch.

Vorig jaar kreeg ik een rondzendbrief in handen van een van oorsprong Amsterdamse familie. Het is een fikse familie, waarvan de leden her en der de aardbol bewonen. Om toch een beetje met elkaars wel en wee op de hoogte te blijven, schrijven ze de belevenissen van de gezinnen op en sturen ze, gebundeld in een 'Briefmail' rond.

De volgende passage uit de brief vond ik erg grappig: Rebekka heeft begrepen dat Kerstfeest een speciale stijl vraagt, ook in taalgebruik. Aan Annesta, haar viool-docente, vertelt ze in de week voor Kerst dat haar zusje ziek is en hoge koorts heeft.

„Ach wat vervelend” vindt Annesta, „kan ze nu ook niet meedoen aan het Kerstspel?”

„Nou... misschien wel” meent Rebekka, „als m'n moeder haar in doeken wikkelt!”

Over Kerstspelen gesproken. Het allermooist vind ik de spelen, waarin jonge kinderen meedoen. Eerbied en amusement gaan daarbij hand in hand.

Toen Reinier voor het eerst (al weer vier jaar geleden) een Kerstfeest op school mee maakte, waren we, omdat hij in leeftijd nogal scheelt met de oudste kinderen, al weer verge-

ten hoe het bij kleuters toegaat. Ja, dat krijg je.

Een beetje verbaasd maar plichtsgetroouw zaten we tussen de andere ouders in, op krakende stoelen want dat was in die jaren niet veranderd. Janneke vergezelde ons, want die houdt wel van een feest zo hier en daar.

De kleuters, in hun mooiste kleren, zaten vooraan.

Opgewonden... sommigen met een duim in de mond.

Op het toneel stond een poppewieg alvast klaar.

Nadat het onvermijdelijke 'Stille Nacht' was gezongen, klommen de eerste kinderen het podium op. Maria was klein, donker en niet verlegen. Ze wuifde het publiek hartelijk toe en riep nog even 'Dag Mam', voor dat Gabriël de gelegenheid kreeg haar de Hemelse Boodschap toe te voegen.

Jozef keek beteuterd en had een afzakkend streepje onder de neus, wat Maria niet zinde. Nadat ze, goed op toon, haar antwoord voor Gabriël had uitgesproken: „Mij geschiede naar Uw Woord...” ging ze zonder pauze vermanend verder, „je snor!”

Daarna kwam er een dansje van engelen. Het waren vier meisjes en een stevig jongetje, dat Jacob heette en dat ook erg graag engel wilde zijn. Hij had een ondeugende ronde snoet en kort blond stekeltjes haar. De witte engeltjesjurk zat zo krap om zijn bolle buikje dat het aan alle kanten rimpelde en trok en de mouwen kon je bijna zien kraken.

De muziek begon: 'Engelkens door het luchtruim zweefden' en de meisjes maakten bevallige pasjes en zweefden van de ene naar de andere kant van het podium.

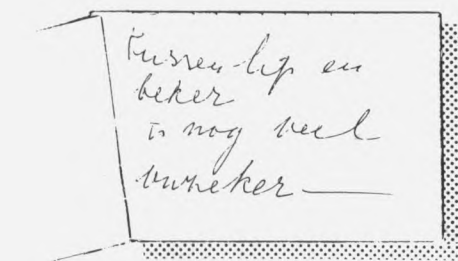
Jacob probeerde ook wel iets, maar toen dat niet zo lukte, pakte hij de zoom van zijn lange engelrok vast, zodat zijn kloeke schoenen zéér zichtbaar werden en stampte, zijn knieën hoog optrekkend, de meisjes achterna.

Janneke zat naast ons geluidloos te huilen van het lachen.

De avond kon niet meer stuk.

„Mooi was het hé,” zei Reinier na afloop dromerig.

Wij beaamden het van harte.

wie het nooit zou zijn opgekomen, een lagere plaats te bezetten.

Vlak voor haar sterven schreef Tini Kok in een klein notitieblok nog enkele dingen op. Ze was bijna blind en kon nauwelijks zien wat ze schreef. Haar mooie handschrift liet haar soms in de steek en ze ging steeds groter schrijven. Het laatste schreef ze dit:

Kwaad worden is menselijk, kwaad blijven duivels.

De voorlaatste opmerking is:

Tussen lip en beker is nog veel onzeker –

Om écht over na te denken!

W. Smouter, Rijswijk

Israël en de profetie (1)

Wie zou in deze tijden niet een bijzondere interesse hebben voor de dingen, die zich in het Midden-Oosten afspelen? Een christen zal zich telkens afvragen, hoe hij ook in dit opzicht de krant naast de Bijbel kan lezen. Dat leidt onder meer tot de vraag, in hoeverre daar de profetieën uit het Oude Testament een rol spelen. Hebben we nog iets te verwachten rond de tempelberg, waar nu nog een moskee op staat? Is Saddam Hussein echt een nieuwe Nebukadnezar, zoals hij zichzelf verbeeldt?

Over dit onderwerp valt veel te lezen en te horen, van heel verschillende snit. Ik ben onlangs geschrokken terug gekomen van een studiedag op 12 november j.l. over 'Israël in profetisch perspectief', georganiseerd door Christenen voor Israël. Het mooie van deze organisatie is, dat men zich op praktische wijze solidair betoont met Israël en dat men een prima tegenwicht biedt tegen de vaak eenzijdige berichtgeving over Israël.

Maar nu noem ik twee punten waar ik erg van schrok. Eerst was er een rede van dr. M.J. Paul (docent aan de Evangelische Hogeschool), die desgevraagd zei dat op grond van zijn uitleg het *niet mogelijk* is, dat Christus morgen terug zou komen. Verder hoorde ik met instemming de uitleg van Lance Lambert citeren, dat Paulus in Rom. 11 met zijn woorden over een 'gedeeltelijke verharding over Israël' zou bedoelen, dat de Joden slechts gedeeltelijk verhard zijn. Ze hebben Mozes en de profeten, ze missen *alleen Christus* maar.

Me dunkt, dat het hier niet om kleine foutjes gaat. Ik betwijfel of de sprekers zelf het willen, maar feit is dat zo de unieke plaats van Christus wordt gerelativeerd en dat de fundamenteel christelijke verwachting wordt ondergraven, dat we elk moment Christus' wederkomst moeten verwachten.

In deze studiedag vond ik aanleiding om enkele hoofdlijnen op papier te zetten van wat naar mijn inzicht onder ons vast zou moeten staan als we het over de profetie en de eindtijd hebben. Ik doe dat pas na veel aarzeling, omdat ik uit ervaring weet dat broeders en zusters met een bepaalde Israël-visie mateloos scherp kunnen reageren op kritiek. Mag ik het toch proberen, in de overtuiging dat we samen een even kostbaar geloof hebben verkregen door de gerechtigheid van Jezus Christus. Ik neem daarbij genoemde conferentie slechts als aanleiding.

1. Israël = Israël

Het is de st. Christenen voor Israël,

die gekomen is met de spreuk 'Israël = Israël'. De bedoeling daarvan is, dat alles wat er in het Oude Testament geprofeteerd wordt over Israël, in onze tijd vervuld wordt in het land van de Israëli's. Concreet en letterlijk en aards, dus. Men richt zich met deze spreuk tegen de gedachte, dat de kerk de vervulling van Israël zou zijn. Het dilemma zou dus zijn: Israël = Israël of Israël = de kerk.

Terecht wijst men er wel op, dat het onheus is om alle zegeningen toe te passen op de kerk, en alle vloek op Israël. Dat gaat natuurlijk niet. Maar toch heeft Cvl ons met dit dilemma een slechte dienst bewezen. Het dilemma deugt niet. Men kan werkelijk niet volhouden dat het Nieuwe Testament onze aandacht bij uitstek richt op het land Palestina. Het is bijv. tekenend, dat de eerste christenen (en dat waren Joden!) hun akkertjes *verkochten*.

Aan de andere kant is het ook te vergroevend om te zeggen, dat 'de kerk' als instituut de vervulling zou zijn van alles wat in het Oude Testament voorzegt is. We moeten boven dit dilemma uit. En dan zien we, in alle duidelijkheid, dat de lijnen van de profetie samenkomen in die éne mens, in Jezus Christus onze Heer. Toen Christus van zichzelf zei 'Ik ben de ware wijnstok' (Joh. 15), toen was het voor ieder duidelijk dat Hij zichzelf daarmee het ware Israël noemde.

Zoals de leeuw ons Nederlands symbool is, zo was in die dagen de wijnstok het nationaal symbool van Israël. Vanaf de munten van de Makabeeën tot en met de grote druiventros die in de tempel hing.

Het is niet moeilijk te verstaan, waar dit symbool vandaan kwam. In het Oude Testament is de wijnstok immers meermalen symbool van Israël, vgl. Psalm 80 en Jesaja 5. Maar dan des te meer is het zeer sprekend als Jezus zichzelf de ware wijnstok noemt. Hij is de wijnstok die niet liegt en niet teleurstelt. In Hem en Hem alleen wordt vervuld wat God met Israël op het oog had. Is het dan helemaal onzin om te zeggen dat de profetieën over Israël in de kerk vervuld worden? Nee, dat is geen onzin. Maar het is alleen waar *via Christus*. Het erfrecht van Israël bezitten we als kerk nooit in onszelf, maar alleen omdat en in zover we door het geloof deel hebben aan Christus. Wanneer we als een rank aan de wijnstok verbonden zijn.

2. Vervuld of onvervuld

Graag maakt men tegenwoordig een onderscheid tussen vervulde en onvervulde profetieën. De vervulde zijn nu dan even minder interessant,

omdat we met het oog op Israël ons steeds opnieuw afvragen: komen nu de *onvervulde* profetieën misschien aan bod? Zo had iemand in Jesaja 17 gelezen, dat Damascus een puinhoop zou worden. Welnu, de stad staat er nog. En zou het er nu dan misschien van gaan komen?

Maar heel deze manier van lezen past niet bij profetie. Het past bij waarzeggerij. Van waarzeggerijen kan men een lijst bijhouden en als er een vervuld is, dan kun je 'm afstrepen. En dan zeg je: 't was mooi, maar die hebben we gehad! Maar profetie is geen waarzeggerij. Het is bediening van Gods woord met het oog op de concrete situatie. Als een profetie uitgekomen is, dan boek je 'm niet af, maar je bewaart 'm des te eerbiediger. Want het blijkt dan, dat die bewuste profetie ons op *betrouwbare* wijze iets van Gods stijl openbaart. Dan is er reden om aan te nemen, dat het *nóg* wel eens gebeurt.

En andersom: als een waarzegging nog niet uitgekomen is, dan hangt de betrouwbaarheid aan een zijden draad. Maar bij de profetie is dat toch heel anders? Meermalen is Gods vervulling van een profetie zoveel rijker dan je ooit gedacht had. Met de letterlijke tekst klopt het dan niet meer, maar toch kun je in de vervulling zó duidelijk de hand van God zien! Denk aan Jona, die stellig profeteerde: „Nog veertig dagen en Ninevé wordt onderstboven gekeerd”. Een duidelijke profetie, zonder mitsen en maren. Maar toen het volk zich bekeerde, gebeurde het niet. En toch merkte Jona op: „Had ik dat niet gedacht toen ik nog in mijn land was? God zal wel weer lankmoedig en genadig zijn!” Dat de Bijbelse manier van spreken over vervulling totaal anders is dan ons nu vanuit de Israël-theologie wordt voorgehouden, wordt eenvoudig duidelijk als we de zgn.

'vervullings-citaten' bij Mattheüs lezen. Er is Mattheüs veel aan gelezen om te laten zien, dat Christus de vervulling van de profetie is. Het zou een aparte studie waard zijn om deze citaten (zoals 1:22, 2:15, 18, 23) te bestuderen. Maar de tekst „Uit Egypte heb Ik mijn Zoon geroepen” zou onder ons bepaald niet als 'onvervuld' te boek gestaan hebben. En zelfs de Immanuëlprofetie niet. Het hele woord 'onvervuld' komt in de Bijbel slechts vier keer voor, en dan in belijdende uitspraken als Jozua 21:45: „Niet een van alle goede beloften, die de Here aan het huis van Israël had toegezegd, is onvervuld gebleven; alles is uitgekomen.” Zouden wij dat na de heerlijke komst van onze Heiland niet minstens even duidelijk zeggen? *Alles is uitgekomen!*

3. Vervuld in Christus

Daarom zou ik als eerste hoofdlijn in de beoordeling van de uitleg van een profetie willen geven: staat de vervulling in Christus wel centraal?

„Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door ons.” (II Kor. 1:20).

„We willen hiermee niet zeggen, dat er na de komst van Christus nooit meer een profetie vervuld wordt. We hoeven maar te denken aan al wat we bij Christus' wederkomst nog verwachten. Maar toch wel dit: we moeten uiterst terughoudend zijn om profetieën zó uit te leggen, dat het er niets toe doet dat Jezus Christus intussen gekomen is. Ook hier moet gezegd worden: profetieën zijn geen waarzeggerijen. Waarzeggerijen kun je als losse orakels beschouwen die ooit als een puzzel blijken te 'kloppen'. Dan kun je ook zeggen: zoveel procent is al uitgekomen en zoveel procent nog niet.

Maar profetieën kun je zo niet kwantificeren. Je kunt niet met recht beweren, dat zonder een wereldconflict rond de staat Israël zus en zoveel procent van de profetie on vervuld blijft. Dat gaat niet op, want de profetie heeft een *midden*: Jezus Christus. Alle profetieën komen samen in Hem en door de manier waarop Hij ze vervult valt er een totaal nieuw licht op. Vergeleken bij de vervulling is alle profetie toch maar zoekwerk geweest.

In dit verband wijs ik op de woorden van Petrus: „Naar deze zaligheid hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u bestemde genade geprofeteerd hebben, terwijl zij naspeurden op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna” (I Petrus 1:11). Petrus laat hier duidelijk merken dat het voor de profeten echt zoeken is geweest om te verstaan wat Gods bedoeling toch zou zijn. Maar één ding is zeker: Christus is de vervulling. En de manier waarop Hij de profetie vervult moet beslissend zijn voor ons verstaan van de profeten. Een voorbeeld: in de profetie van Ezechiël wordt een schitterend visioen van de nieuwe tempel geboden. Maar als we dan onze Heiland horen zeggen: „Breekt deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen herrijzen” (Johannes 2:19), dan kunnen we dit nieuwe licht op de profetie toch niet negeren? Ik heb iemand uit onze kerken in een lezing horen verdedigen, dat er op de tempelberg nog een nieuwe tempel moet komen en dat de offerdienst daar hersteld wordt. „Ja”, zei hij toen, „dat past wel niet in onze dogmatiek, maar de Schrift gaat boven onze dogmatiek”. Maar wacht nu eens, de brief aan de Hebreeënen die

in z'n geheel over het *eenmalige* offer van Christus gaat, is toch geen dogmatiek? Onze broeder zou in deze tegenspraak een aanwijzing hebben kunnen vinden, dat hij de profetie *anders* moest lezen.

Om dit punt samen te vatten: alle leringen over de profetie die we zoal horen moeten we éérs toetsen aan de vraag of Christus er centraal in staat. We vinden in de profeten aan-

kondigingen van zegen en vloek voor Israël. Welnu, het gaat inderdaad niet aan om de zegen toe te passen op de kerk en de vloek op Israël, zoals het verwijt vaak luidt. Maar we moeten wel zeggen, dat beide in Christus vervuld zijn. De zegen over Israël breidde Hij uit tot alle volkeren. De vloek heeft Hij persoonlijk op zich genomen, tot zegen voor allen die in Hem zijn.

(wordt vervolgd)

J. Plantinga, St. Jansklooster

Dominees in dienst

God's Eigen Wapen

„God's eigen wapen” wordt het genoemd: De Koninklijke Marechaussee! Misschien vanwege zijn bijzonder karakter. Of, misschien, omdat er verhoudingsgewijs, gerelateerd aan de samenleving in het algemeen, veel gelovigen te vinden zijn onder het beroepspersoneel. Dit laatste vermoedelijk vanwege het gezagsgetrouwe karakter van de Marechaussee.

Om als legerpredikant te mogen dienen bij 'God's eigen wapen' is een waar genoegen. Alleen al om de rijke schakering van het personeel en de diensten bij de Marechaussee. Of het nu de 350 dienstplichtigen in de kazerne te Wezep betreft, of de 700 beroeps werkzaam in brigades KMAR in Gelderland en Overijssel (mijn werkterrein), er bestaat een rijkdom aan karakter, leeftijd en geloofsverschillen. Ook het werk zelf: escorteren van militaire colonnes, oefeningen, bewaking, politiediensten, grenscontroles bij vliegvelen, treinen en wegen etc.; het is alles zeer gevarieerd en boeiend.

En toch, ja zelfs bij de KMAR, hebben mensen niet alleen hun hebberlijkheden maar ook onhebbelijkheden, vraagtekens, moeiten, zorgen en spanningen. Ook aan de KMAR gaan de snelle veranderingen in de wereld niet voorbij. Ook daar wordt veel georganiseerd, worden mensen overgeplaatst, wordt er bezuinigd. De EEG grenzen gaan open, de grenscontrole bij Duitsland en België wordt beëindigd, en mensen moeten afvloeien. Vanwege deze veranderende werksituatie en zeker niet minder vanwege het veranderende klimaat in onze maatschappij wat betreft waarden en normen, geloof, opvoeding, techniek, ethiek etc. is er ook bij velen binnen de KMAR behoefte aan een gesprek en reflectie over dingen die een houvast bieden in wankelende tijden. Voor de GV (geestelijke verzorging) is het een uitdaging vanuit het eeuwenoude evangelie een licht te laten

schijnen op de praktische problemen waarvoor men zich geplaatst ziet in deze tijden. Dan wordt er gezocht, niet naar iets dat slechts blijft bij een symptoombestrijding, maar naar de wortels, die uitgroeien naar de sociaal-maatschappelijke- en geloofscrisis waarin wij ons bevinden.

Mijn werk bij de KMAR bestaat dan ook hoofdzakelijk uit het voeren van vele gesprekken op allerlei bureaus, in het veld tijdens oefeningen, in mijn eigen geestelijke verzorgingscentra, of bij een ziekenbezoek thuis of in een ziekenhuis. Daarnaast zijn er nog de georganiseerde uren Geestelijke Verzorging, vaak in groepen van 20 dienstplichtigen, meestal voor een paar uur in de week en soms voor enkele dagen in een vormingscentrum.

En dan, als er maar gemiddeld één van de twintig jongens bijzit, die 'wel eens' naar de kerk gaat, dan begin je niet met schriftlezing en gebed, maar dan begin je met de wereld waarnaar hun belangstelling uitgaat en waarin zij leven. En door de gesprekken terug te voeren naar de waarom-vraag, de zinvraag, de vooronderstellingen en uitgangspunten, hoop je te komen tot het zelfbewust maken van hun eigen basis, de consequenties daarvan en de alternatieven die te vinden zijn in het christelijk geloof. Een moeilijke opgave, waarbij je vaak het gevoel hebt, dat je zendeling bent bij een modern Nederlands heidendom.

Naast al die gesprekken zijn er natuurlijk ook de kerkdiensten te velde, de pastorale bezoeken en het organisatorische- en vergaderwerk. Een uiterst dankbare taak iets te laten zien van God's wapenrusting bij 'God's eigen wapen': Efeziërs 6:13 „Neemt daarom de wapenrusting Gods om weerstand te kunnen bieden in de boze dag en om, uw taak geheel vervuld hebbende, stand te houden”.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Wat zegt een naam?

„... men noemt Hem: Wonderbare Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vredevorst”.

„What 's in a name?” vroeg Shakespeare. Een wijze vraag, om niet mee te spotten. Want wat zit er in úw naam verborgen? Als „de naam het wezen uitdrukt”, zoals we filosofisch zeggen, dan is een kleine studie naar de herkomst van namen altijd belangwekkend. Dat willen we graag illustreren (om elk misverstand te voorkomen: dit wordt geen typisch kerstartikel) met enkele Schots-Keltische namen.

Bonny Prince Charlie

Prins Charles Stuart van Schotland was, na de slag van Culloden (1746) bij Inverness, drie weken ondergedoken onder de naam Dugald MacCullony. Bijna was het hem gelukt de troon van Schotland voor zijn vader te heroveren, maar nu was hij vluchteling met een enorme prijs op het hoofd.¹

Wat betekende nu die schuilnaam? De juiste schrijfwijze zou zijn Mac 'Ill Domhnaich, hetgeen betekent: Zoon van Gods dienaar. Kon een prins een betere schuilnaam kiezen dan deze, alleen voor Kelten verstaanbare? Geen Engelsman zou er achter kijken, zoals u nu doet. De naam is, met vele varianten, nog steeds gangbaar.

Mac 'Ill Domhnaich

Om die naam te verstaan moeten we bedenken: 1) dat Gaelic meer een gesproken dan een geschreven taal is; 2) dat de Keltische namen zeer oud zijn en altijd een historische waarde meedragen; 3) dat het Gaelic een beeldrijke, omschrijvende taal is; en 4) dat in de loop der eeuwen tal van letters afgesleten zijn, daar ze toch niet werden uitgesproken.

Dan volgen de details. *Mac* betekent 'zoon van'; eigenlijk alleen zoon, want de tweede naamval schuilt in het volgende woord. Het tweede deel *Cull* komt in talloze namen voor; het is de afkorting van *Gillie* = knecht, jongeman, ook leerling. De Engelsen, die in de vorige eeuw Schotland ontdekten voor hun jacht en visserij, noemden de assistent een gillie. Maar gillie betekent meer dan knecht bij de sport. Gillie wordt meestal verbonden met de naam van een 'heilige', een zendeling of voorganger. Voor we het derde deel van de naam behandelen, eerst een ander voorbeeld: *Malcolm*. Dit woord is samengesteld uit *Ma(c)* (*Gi*)*ll*(ie)

Col(u)m(ba) = zoon van discipel van Columba. Hij stamt dus van een der oudste christenen van Schotland, want Columba, de Ierse zendeling, bracht in de 6e eeuw het Evangelie naar Schotland. Is zo'n naam: afstammeling van een Columba-leerling, niet een kostelijk bezit?

Dominee

Het derde deel van Charles' schuilnaam was *Domhnaich*. Het wordt uitgesproken als dom'nee, wat de titel is van een Schots onderwijzer, annex-godsdienstleraar. U ziet direct onze titel dominee, die van het Latijnse *dominus*, domine, stamt. Prins Charles noemde zich dus Zoon van Gods Dienaar, want zijn vader was de wettige maar ontroonde koning! Triest dat een jonge vorst als hij het land moest verlaten... verkleed als kamermeisje van een adellijke dame.

MacLennan en MacLellan

Elke telefoongids levert u deze namen op. MacLennan is de samen-trekking van Mac Gillie Finnan = zoon van discipel van St Finnan. De tweede is ontleend aan St Fillan. Bekende namen: onze genabuurde kerk te Tyndrum heet officieel St Fillans Church. U hoeft niet te schrikken van dat Sint – ook in onze kerkelijke papieren wordt over de *heilige* apostel Paulus gesproken.

Maclean

Een van de meest voorkomende namen is Maclean. De vroegere Lord Chamberlain (= hoogste kamerheer, hoofd van de koninklijke huishouding) was een Lord Maclean, van het eiland Mull. Ook onze plaatselijke arts heeft deze naam.

Al jaren wisten wij dat de naam met Johannes verband houdt. Maar pas onlangs kwamen wij er achter, dat deze naam is samengesteld uit Mac Gill Iain, of zoon van Johannes' leerling, knecht. (Die Johannes zal wel een van Columba's gezellen zijn geweest.) En u herkent de naam Gilians, die in ons land voorkomt.

Macintyre

In dit verband mogen we wel verwijzen naar ons artikel „Zoon van de timmerman”². Want inderdaad, in

de Gaelic bijbel wordt, bij Marcus 6:3, Jezus 'Macintyre' genoemd.

MacIsaac

Deze naam laat zich zomaar verstaan. Hij komt uit het Gaelic *Mac Iosaig* = zoon van Izaäk; een naam van zeker 7 eeuwen oud. De varianten luiden Mac Kissock, Mackissack, Mac Kissick, Mac Kessick, Mc Kessock en Mackessack.

MacAdam

Een bij ons algemeen bekende naam is MacAdam, zoon van Adam. Een Schot van die naam vond uit, dat je goedkoop een weg kunt verharderen door puin en stenen met mastiek samen te voegen: de macadamweg.

MacMarquis

Eenmaal bezig achter Keltische namen te kijken, zouden we menen met de naam Mac Marquis gauw klaar te zijn. Een Schots schrijver³ zegt, dat hij een Dorothy MacMarquis heeft gekend, die stellig geloofde dat haar grootvader de naam van de markies van Braedalbane had gekregen. Maar dit is een misverstand. MacMarquis komt van Mac Marcuis = zoon van Marcus!

Beaty en MacSporran

De naam Beaty en de naam Beaton hebben dezelfde achtergrond als koningin Beatrix. Bea(t) betekent genezer, heler, Heiland. Hiermee is een beroep (arts) aangeduid, wat niet vaak in Schotland voorkomt. Dat beroep zit ook in MacSporran = Beursdrager. Het is een erfelijke titel (vandaar Mac) die door de vroegere Lords of the Isles gegeven werd aan hun betaalmeeester. Een sporran is immers de leren tas, die een in kilt geklede Schot aan zijn riem draagt om geld en papieren te bewaren – bij gebrek aan zakken.

En de Nederlandse namen?

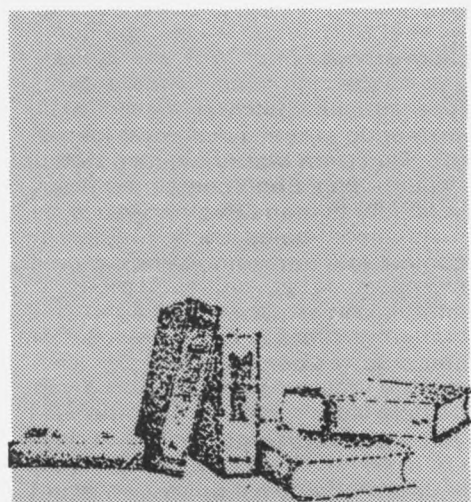
Het loont de moeite, de herkomst van uw eigen familienaam uit te zoeken. Wie zich in de studie van de genealogie stort (studie van voorvaders) kan rechts en links de vruchten plukken. Daar zijn voortreffelijke vruchten bij, soms ook wrange en bittere.

Wat denkt u van namen als De-kwaadsteniet, Niemandsverdriet, Naaktgeboren en andere minder appetijtelijke namen? U treft ze vooral op de eilanden aan, bij kop-pige voorouders. Ze herinneren ons aan de Franse instelling van de burgerlijke stand en de verplichting voor gezinshoofden om een achter-naam te kiezen. Velen gehoorzaamden onder protest, waarbij soms de omstanders een duit in het zakje deden.

Maar ook zijn diverse namen geladen met een geschiedenis, waarop u trots zult zijn.

1 zie 'Opbouw' 25-5-1990 – 2 idem 10-4-1987 – Scots Magazine Mei 1990 – 3 'Opbouw' 25-9-1987.

Boekbespreking

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

De Bergrede

Dr. D. Martyn Lloyd-Jones. De Bergrede, Pastoraal Uitgelegd, deel I. Uitgeverij J.J. Groen te Leiden. 1990. 320 pp. prijs: paperback f 39,-; gebonden f 49,-.

Een van de bekendste en meest geliefde Bijbeluitleggers in Groot-Brittannië was dr. Martyn Lloyd Jones, die jarenlang voorganger was in de Londense Westminster Chapel. Van deze Calvinistische grote 'kanselredenaar', die in 1981 overleed, zijn nog hele verzamelingen preken op cassette beschikbaar, die op vele plaatsen beluisterd worden. Ook is er een aanzienlijk aantal boeken van zijn hand verschenen, waarvan di-

verse ook in het Nederlands zijn vertaald.

Aan die verzameling Nederlandse vertalingen is nu deel één (van een tweedelige serie) over De Bergrede toegevoegd. Het is onlangs bij (de mij verder niet bekende) uitgeverij Groen in Leiden verschenen, en is vertaald door drs. H. de Deugd. Dat dit redelijk prijzige, maar zeer netjes uitgevoerde werk nu ook in het Nederlands is verschenen is zonder meer verheugend! Het is in het Engelse taalgebied een gerenommeerd werk, dat in zijn uitgave bij Inter Varsity in de eerste twaalf jaar zes drukken beleefde (hoe het verder ging vertelt mijn editie, uit 1972, niet). Het werd door gelovigen uit diverse kerkelijke achtergrond het beste commentaar op de Bergrede geacht. Daarbij is kenmerkend dat de 'spits' van het boek niet exegetisch maar 'pastoraal' mag worden genoemd. (De ondertitel in de nederlandse editie, 'pastoraal uitgelegd', ontbreekt overigens in de engelse versie.) Uitgeverij Groen doet er dus zeer goed aan om deze 'klassieker' uit te brengen. Het gevraagde bedrag is niet echt laag, maar m.i. zeker de moeite waard. Een vrij snelle vergelijking – steekproefsgewijs – van de vertaling en het engelse origineel geeft mij wel wat opmerkingen; het geheel zou ietsje 'losser' vertaald kunnen zijn. Ook al citeerde Martyn Lloyd Jones

zelf de King James' Version van 1609, toch geeft zijn taal een wat meer 'eigentijdse' indruk dan deze Nederlandse editie, die de Statenvertaling gebruikt. Dat vind ik een beetje jammer, maar zeker geen doorslaggevend argument tegen aanschaf van de Bergrede deel I. Die licht 'ouderwetse' indruk van de nederlandstalige editie wordt versterkt door een (op zich interessante) biografische inleiding, van de hand van de Hervormde predikant De Koeijer. De titel 'D.M. Lloyd-Jones de praktizijn' belooft al wat van het 'bevindelijke taalgebruik', dat hierin naar voren komt. Zoals gezegd, dat hoeft van mij niet echt, maar ik heb er ook geen bezwaar tegen.

De Bergrede I wordt spoedig, naar ik hoop, gevolgd door deel II, dat op voorhand al wordt aangeprezen! Ik heb zelf van het hele werk al veel profijt gehad.

De reis van de vierde wijze

Het wordt een levenslange tocht; het Kind is niet waar hij het zocht. Moeizaam, eenzaam is zijn reis, toch trekt hij voort, tot elke prijs.

Het zoeken, dat steeds weer begint, dat hunkeren naar het Koningskind... Wat voert God hem langs vreemde wegen! Maar waar hij gaat daar brengt hij zegen.

Dan, levensmoe, totaal berooid, verzucht hij: „Kind, ik vind je nooit!” Maar zie, daar breekt de hemel open en klinkt, als antwoord op zijn hopen:

„Kom, wijze man Mij nu aanschouwen; vier 't eeuwig feest met Mijn getrouwen.” „Maar,” stamelt hij, „wat deed 'k voor U?” „Alles,” zegt het Kind, „aanbidt mij nú!”

„Want Ik was ziek, jij zorgde voor Mij; gevangen was Ik, jij kocht Mij vrij; jij troostte mijn peilloos verdriet, Ik kreeg jouw schatten al wist je 't niet.

De allerarmsten heb jij gekleed; het was voor Mij al wat je deed. Kom daarom binnen, vierde wijze, rust uit nu van je levensreize.”

Volmaakt is nu alles;
o, diepste verrukking;
al leek eerst zijn reis een volkomen mislukking!

A.G. Lameris-Bolt

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Oost Europa (5)

Hongaarse Christenen op zoek...

Als je een jaar geleden gevraagd had: wat wil je het allerliefst, dan had iedere Hongaar gezegd: vrijheid! Maar als je het nu zou vragen, dan antwoorden de meesten: geef ons veiligheid!

Weet je, we zijn op dit moment allemaal op zoek naar onze eigen identiteit. Dat geldt voor de Christenen en de kerken net zo goed als voor de rest.

Hongaarse vriend, jl. oktober

Onveiligheid

Onze gastheer sluit secuur de drie sloten c.q. grendels op de deur van zijn Boedapester appartement. Het doet me een beetje denken aan verhalen over gedrag van bejaarden in New York City of zo. Zo reageert hij ook, als ik hem daarover aanspreek. Hij woont (een deel van zijn tijd) in dat appartement midden in de stad. Het is tegelijk ook het kantoor van de (overkoepelende) Hongaarse Christelijke Studentenbond. Vanuit het huis aan de kade heb je een prachtig uitzicht op de Donau en op de Gellértheuvel tegenover ons. (Je vraagt je af hoe lang het reusachtige beeld, dat de Russische bevrijders van '45 eert, die heuvel nog zal 'sieren'.) Hij woont er prachtig, maar er is dus meer.

Een gevoel van onveiligheid! Het is in een jaar tijd gaan horen tot de belevingswereld van Hongaren, vertelt hij. Er is in korte tijd zo ontzettend veel veranderd. Heel veel dat iedereen blij maakt. Het valt velen nog steeds moeilijk te geloven dat het echt allemaal zo gegaan is als ze weten dat het ging. Maar veel problemen zijn gebleven, uiteraard. Economisch ziet het er allemaal niet zo rooskleurig uit, al gaat het in hun land wel beter dan in de andere landen van Oost-Europa. Maar werkeloosheid dreigt niet meer, ze is er! De mensen willen een hogere levensstandaard, nú, die zeker voorlopig nog niet voorhanden is. Er is veel inbraak, weet hij. Men heeft de indruk dat ook de internationale georganiseerde misdaad zijn weg naar het land gevonden heeft. Net als in het Westen heeft noch de politie noch de politiek in Hongarije op dit probleem een antwoord gevonden.

Hongarije staat open, voor alles!

„Er is heel veel veranderd!”, beaamt ook een andere vriendin. Ze is Nederlandse, heeft een doctoraal theo-

logie in Utrecht gedaan en is nu bezig te promoveren in Hongarije. „Er was een tijd dat bijna elke dag er iets historisch plaatsvond. Zoals de herbegraving van Imre Nagy, de premier die in 1956 door de Sowjets is terechtgesteld. Er is hier in de paar jaar dat ik hier woon zoveel gebeurd. Het zijn ontzettend turbulente tijden.”

Er is ook ongelooflijke openheid naar alles wat 'van buiten' komt. Vaak kritiekloze bewondering en een volstrekt ondoordachte neiging 'trendvolgers' van het Westen te worden. Het 'nieuwe' is goed, het 'oude' moet weg, lijkt de leus, vooral van jongeren.

Dat blijkt al gauw op vele manieren. Bij 'MacDonald's' in de binnenstad, waar het stampvol blijkt te zijn. Uit de auto zie ik het woord 'Peep Show' vrij nadrukkelijk op een gevel in de buitenwijken staan. „Ja, er is ook een golf van pornografie het land binnengekomen, met alles erop en eraan”, zegt onze gastheer, als hij mijn blik volgt. „Dat is voor ons geheel nieuw.” Ook in andere steden, zoals Débrece en Pécs, blijkt de invloed van nieuwe religieuze groeperingen, die in het laatste jaar het land zijn binnengekomen. We zien posters die Transcendente Meditatie aanprijzen, en naast TM is er 'Silva Mind Control' en Scientology, dat in Hongarije vooral onder de naam 'Dianetics' aan de man en vrouw wordt gebracht ['Mind Control' is in ons land nooit aangeslagen, toen het in de jaren '70 bij ons werd gepropageerd, en Scientology maakt in het Westen ook geen bloeitijd meer mee, zou ik zeggen, na alle schandalen die er zijn geweest. Dus worden alle bij ons onbruikbare geestelijke goederen nu vervoerd naar de landen van Midden- en Oost-Europa.]

De geestelijke argeloosheid, die ik (vooral bij niet-gelovige) jonge mensen in Hongarije opmerk is rondt verontrustend! Ze gaan uit van de goede trouw van de handelaars in geestelijke goederen; het laatste dat je bij hen moet aanwezig veronderstellen! Ook bij lezingen die ik over 'New Age' en aanverwante onderwerpen geef blijkt grote belangstelling. In Boedapest zitten zo'n 250 studenten in de zaal, in een moeilijk bereikbare Medische Universiteit. In Débrece zijn er iets minder, maar toch nog steeds wel zo'n 200, in een collegezaal van de Universiteit, en in Pécs, in een grote zaal, zitten er zo'n stuk of vijftig. Kenmerkend, ze zijn gretig t.o.v. geestelijke dingen! Verreweg de meesten zijn geen christen, menen onze gastvrouwen en

-heren. De openheid is desondanks enorm groot. De sfeer doet me denken aan de late jaren '60, begin jaren '70, toen in de 'jongerencultuur' veel werd uitgewisseld, toen je koffiebars had, etc.

Zoeken naar identiteit

Zoeken jonge mensen naar een (nieuwe) identiteit, hetzelfde geldt volgens onze gastheer Endre ook voor veel Christenen.

De Christenen hebben ook de nodige schokken te verwerken, vertelt hij.

„Tot voor kort wist je waar je de tegenstand zou ontmoeten. Nu weet je dat niet meer! Het gevaar komt van alle kanten. Het atheïstisch Communisme is verdwenen, maar daardoor komt er veel méér op de mensen af dan vroeger. Dat maakt veel mensen onzeker. Daar komt nog wat bij. We wisten allemaal dat er veel Christenen waren, die door de overheid onder druk werden gezet, en die zich compromitteerden. Iedereen wist dat ze er waren, maar we wisten meestal niet wáár ze waren. Dus sloot bijna iedereen zich op in de eigen veilige gemeente. Daar kende je de mensen, daar kon je de risico's veel beter inschatten dan in contact met mensen uit andere gemeenten. Het gevolg is dat men veertig jaar lang heel sterk naar binnen gekeerd is bezig geweest. Nu kán er zoveel, nu is er ook een kolossale uitdaging aan het adres van de hele Kerk in Hongarije, maar de gelovigen, de leiders inclusief, moeten nu, in de eerste plaats, contact gaan zoeken met andere gelovigen. Want we kennen elkaar niet goed, niet fundamenteel, over en weer. Dat is een groot probleem. We kunnen nog bijna niet met één stem spreken en als één persoon handelen. Terwijl er zoveel kansen liggen...”

Hij spreekt over de identiteit, die Christenen – individueel en ook samen – moeten zien te vinden in het nieuwe Hongarije. Daarover spreken mijn vrouw en ik ook met Dora, een andere studentenleidster. Een probleem is dat heel wat mensen, die onder het oude bewind in de kerk machtsposities hebben ingenomen, daar nog steeds zitten! „De kerkelijke structuren laten het niet gemakkelijk toe dat ze in de nieuwe situatie worden afgezet. Vooral in de Gereformeerde Kerk van Hongarije valt het haast niet te doen om mensen uit hun positie te verwijderen. Het kan dus nog best een hele tijd duren voordat die Kerk een ander leiderschap heeft. Met de consequentie dat in de Kerk soms nog maar heel weinig van de verande-

ring zichtbaar of voelbaar is. In sommige kleinere Protestantse gemeenschappen is dat anders; de Vergadering der Gelovigen is b.v. heel 'ongecompromitteerd' gebleven in de afgelopen jaren. Veel Hongaren hebben daar groot respect voor, maar toch merken we niet dat zulke gemeenschappen op dit moment hard groeien."

Uitdagingen en problemen

Er zijn dus uitdagingen te over in het nieuwe Hongarije, terwijl de Christelijke gemeenschappen eerst de behoefte ervaren om „orde op zaken te stellen". Terwijl er door predikanten bij voorbeeld veel eerst moet worden doordacht. Daarbij viel het ons bij de tientallen jonge mensen die we afgelopen oktober spraken op hoezeer men verlangt naar persoonlijk contact. „En juist pastoraat is er zolang niet geweest", stelt een van onze contactpersonen somber vast. „De goede predikanten bereikten hun gemeenteleden via de woordverklondiging. Nu is er veel persoonlijk gesprek, nazorg, het leggen en onderhouden van relaties nodig. Maar wie moet dat doen? Ze hebben er eenvoudigweg de tijd niet voor." Het gesprek komt er ook op terecht dat er zo weinig gemeenteleden de tijd hebben om bij te springen. In de Hongaarse samenleving moeten man en vrouw samen werken, wil men een gezin financieel op poten houden. „Dat betekent dus een fulltime baan voor bijna alle gehuwden. Denk eens in wat een potentieel beschikbaar kwam, als dat anders was! Wat zouden gelovigen veel gesprekken, veel relaties met anderen, kunnen aangaan. Maar het is helaas niet anders..."

Ook horen we – nog eens een probleem erbij! – dat er nagenoeg geen enkel Bijbelcommentaar in het Hongaars beschikbaar is. „De oudere predikanten hebben wellicht commentaren in het Duits, en een enkeling in het Nederlands. De jongeren zullen wel overgaan op Engels, maar nu is er niets, helemaal niets!" Er is dringend behoefte aan eigen uitgaven, maar er gaan stellig jaren overheen voordat die beschikbaar zijn. En wat intussen te doen?

Hulp?

Dat de Christenen in het buitenland de Hongaarse gelovigen moeten blijven steunen is duidelijk genoeg. De vraag is alleen: Hoe? Aan aandacht voor de Hongaarse Christenen is er geen gebrek. Ook uit ons land zijn er dit afgelopen jaar velen in Hongarije geweest. Dat is goed en moet zo blijven, hoorden we van diverse kanten. Toch, er is ook een ware invasie van Amerikaanse gelovigen geweest en dat gaf hier en

daar al wel meer 'aanpassing'. Culturen die zo verschillen komen niet in een of twee jaar bij elkaar. Ook de steun die geboden wordt varieert. We kwamen in oktober wat Amerikaanse meisjes tegen, die een jaar in Boedapest Engelse les kwamen geven. Op zich is dat wel nuttig; nu Russisch op de scholen geen verplicht vak meer is, wil bijna iedere Hongaarse tiener Engels of Duits leren. Er is dus een schromelijk tekort aan leerkrachten Engels. Welnu, deze Amerikaanse tieners voorzien in dat tekort: ze geven Engels aan de hand van de Evangelien in een moderne vertaling. Ze doen dat in de vrije tijd van leeftijdgenoten, want zo gaat dat daar toe. Voor extra les neem je je vrije tijd. Alleen, toen ze kwamen, spraken ze geen van dertigen een woord Hongaars! Dan valt een jaar buitenland niet mee... Dan heb je behoefte aan steun van gelovigen in Hongarije. Die kwam ook wel, merkten we, maar is vermoedelijk onttrokken aan de tijd die voor zielzorg aan Hongaren zelf besteed kon worden, terwijl die daar (zie boven) zo schreeuwend hard nodig is! Is dat dus allemaal wel zo goed doordacht?, vraag je je dan af. Anne-Marie, onze Nederlandse vriendin, zegt het nogal scherp: „Er wordt van alle kanten door buitenlandse Christenen hulp geboden. Dat is op zich heel fijn. Maar we merken ook dat bijna iedere organisatie alles helemaal zelf doet. Iedereen is bezig een eigen koninkrijk te stichten." En het is duidelijk dat ze dat een ramp vindt. Er is veel goed werk te doen, mits allerhande organisaties willen samenwerken.

Tot slot

Eindigt dit verhaal nu helemaal in mineur: Grote kansen, maar te weinig kracht bij gelovigen in Hongarije, en te weinig doordachte steun van buitenlandse Christenen? Gelukkig is dat niet zo. Want de nieuwe kansen, die er zijn moeten de volle aandacht krijgen. En onze volle steun!

Voor al heb ik in dit artikel echter bedoeld duidelijk te maken dat we ons niet aan euforie over de ontwikkelingen in Oost-Europa moeten overgeven. Wat is er – na veertig jaar stilstand of tegenwerking – veel op te bouwen! Wat moeten we goed nadenken over wat wij kunnen bijdragen. Wat is er ook door ons te bidden dat de Heer van de oogst arbeiders uitzendt in die oogst. En misschien is er wel méér dat we kunnen doen. Maar dan graag in overleg met elkaar, en vooral in overleg met de gelovigen van Hongarije zelf.

Een campagne

Hier alvast een voorbeeld van wat we zouden kunnen doen. Toen we onlangs in Hongarije waren, bleek dat er een boek recent in het Hongaars is uitgekomen. Wij kennen dat ook: het *Handboek bij de Bijbel*, bij ons uitgekomen bij Voorhoeve. Een prima boek, niet te moeilijk, maar zeker ook niet oppervlakkig. Alleen, de prijs! De Hongaren moeten er 1500 Forint voor neertellen, ongeveer f 45,-. „Dat kost het hier ook ongeveer", zegt u wellicht, „het is een groot, mooi en dik boek". Dat klopt. Maar dat bedrag van f 45,- is daar in waarde gelijk aan een klein weekloon...

De gemiddelde Hongaar kan dat niet voor een boek betalen. En dus hebben we contact gezocht met de Britse uitgever. Met de vraag of mensen in Nederland zo'n boek kunnen betalen, en dat boek dan rechtstreeks kunnen laten bezorgen in Boedapest? Opdat het, via de Hongaarse Christelijke Studenten Bond, kan worden geschonken aan mensen die zo'n boek willen hebben. Of waarschijnlijker, voor een klein bedrag (zeg maar f 5,-) kan worden verkocht! Het moet voor ieder een waardevol boek blijken, dat men echt gaat lezen en bestuderen. Een nominaal bedrag is dan een goed idee, denken we. U hoort er nog meer van.

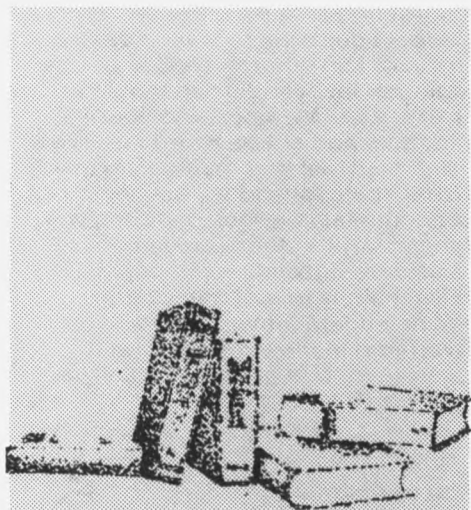
'Ere zij God' duurt lang

Ik zou de Kerstgeschiedenis vertellen.
De kleintjes kwamen kleintjes om het orgel staan.
Ik hoorde wel, dat iemand stond te bellen,
Maar onder 't zingen kon ik niet naar voren gaan.

'k Had anders eerst wel uit het raam gekeken,
Maar dat was nú, vond ik, de eer van God te na.
't Zou oneerbiedig zijn de zang te breken,
Wij zongen – tweede stem – het lied der engelen na.

'Ere zij God' duurt lang en 'Vrede op aarde'.
Ik liet maar bellen tot het allerlaatst refrein.
Toen zag ik, Wie er door de ruiten staarde:
Het Kind vroeg in een kind, of Hij er bij mocht zijn.

Okke Jager

Boekbespreking

O. Mooiweer, Enschede

Ziet, wij leven

Ds. A.W. van der Plas: 'Ziet, wij leven' – Kerkelijk leven in Oost-Europa – Reformatiereeks – Uitgave van J.H. Kok te Kampen – 125 pag. f 19,75.

In dit boek, dat in 1989 werd uitgegeven, gaat de Hervormde predikant, ds. Van der Plas (gereformeerde Bond) in op de situatie van het kerkelijk leven in Oost-Europa. Hij is zich bewust, dat het een gekompliceerd onderwerp is. Tevens memoreert hij, dat het bewind van Gorbatsjov gekenmerkt wordt door ingrijpende veranderingen, waarvan de uitwerking voor kerk en maatschappij nog niet volledig duidelijk is. Maar tevens betitelt hij zijn gekozen onderwerp als boeiend. Er zijn in de loop der jaren ettelijke kontakten gegroeid met de kerken en christenen in Oost-Europa. De schrijver bedoelt met de uitgave van zijn geschrift de belangstelling voor de broeders en zusters daar te wekken of te vergroten. Dat is een zaak, die lof verdient! Zo gaat de auteur nader in op het marxisme, dat principieel atheïstisch is en schetst hij de groeiende religiositeit. Hoe is verder de verhouding tussen kerk en staat? Hoe ziet het dagelijks leven eruit? Wat is de functie van de Russisch-Orthodoxe kerk de eeuwen door geweest en wat is haar betekenis thans? Van der Plas geeft ook uitvoerig aandacht aan de Evangeliechristenen-Baptisten. Heel wat gemeenten van hen zijn niet geregistreerd. Dat brengt aparte moeite en lijden mee. Ook gaat Van der Plas niet voorbij aan de kerken in Hongarije en wijdt hij ettelijke pagina's aan de situatie van de Hongaren in Roemenië. Omdat het boekje geschreven is vóór de omwenteling zoals die eind 1989 in Roemenië plaatsvond zou men kunnen zeggen, dat dit laatste gedeelte aan aktualiteit heeft ingeboet. Toch

zou ik met een dergelijke opmerking voorzichtig willen zijn. Wat Hongarije betreft tekent de auteur o.a. het volgende beeld: „In talrijke gemeenten funktioneert de predikant nog op de manier van vele jaren geleden. Hij gaat 's zondags voor in de dienst en is in de week achter zijn bureau te vinden. Daar kan ieder hem spreken; pastoraal werk doet hij nauwelijks. Sommige predikanten zijn beter thuis in hun tuin dan in de gemeente. Zo zorgen ze voor een extra inkomen. Anderen geven taallessen of studeren om later een andere baan te zoeken. Intussen verkommert de gemeente. Dikwijls treffen we daar 's zondags enkele ouderen in de kerk en zijn de jongeren nauwelijks bij het gemeenteleven betrokken. Ook al baseert de prediking zich soms op Schrift en belijdenis, in de praktijk zal hij weinig opbouwen, zodat het gemeenteleven inzinkt” (a.w. p. 93). Ik vrees, dat, al mag je alle gemeenten daar niet over één kam scheren gelijk de schrijver ook zelf aangeeft, de totale omstandigheden niet echt veranderd zijn. En de kranten meldden, dat vele Hongaren bij de herdenking van de Opstand van 1956 huilden vanwege het feit, dat zij nog steeds door communisten worden geregeerd. En laten we dan maar zwijgen over Roemenië. Hoe worden de herwonnen vrijheid en de herkrege democratie nu ingevuld? De laatste tijd geeft het Journaal bitter weinig nieuws door over de toestand in dat geteisterde land der Roemenen. Maar we vernemen berichten, dat

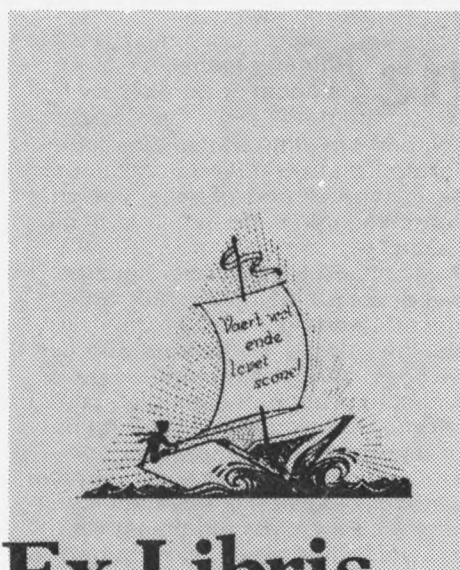
het eind vorig jaar geen echte revolutie was, maar een 'putsch' volgens een slimme taktiek. Er heerst nog steeds angst onder de bevolking, omdat ook het nieuwe kommunistische bewind harde maatregelen toepast bij het uiteenslaan van grote betogingen tegen de regering. En heeft de kerk nu werkelijk zichzelf hervonden en kan zij in grote vrijheid tot zelfstandige ontplooiing komen? Of is het IJzeren Gordijn vervangen door een ander gordijn, dat nog maar moeilijk te definiëren valt? De tijd zal het leren! Daarom is het een goed ding van de inhoud van dit vlot geschreven boek van kollega Van der Plas serieus kennis te nemen. Het biedt veel materiaal ter nadere oriëntatie en bevordert enorm het meeleven met de broederschap ginds, die ons permanent gebed nodig heeft!

Impressies uit Benidorm (1)

Zondagmorgen in Benidorm. We kerken in Cervantes, een zalencomplex onder een groot appartementengebouw, waar ook het Nederlandse consulaat is gevestigd. Het biljart is aan de kant geschoven, de bar maakt deel uit van de kerkzaal. Door de ramen zien we mensen die liggen te zonnebaden aan de rand van het zwembad. Om half tien beginnen de kerkangers binnen te druppelen. Sommigen lopen meteen naar hun vaste plaatsje, anderen kijken vragend rond: is er hier kerk? Achter me hoor ik fluisteren: „Is dat de dominee?” „Ja, die is hier met vakantie en doet meteen wat diensten”, is het antwoord. Inwendig moet ik lachen, denkend aan wat de afgelopen weken op de agenda stond. Twee sterfgevallen waren er, een afscheid van een zwaar-gehandicapt man en zijn

vrouw, een bezoek aan de gevangenis in Alicante, en veel bezoeken aan gemeenteleden – zo te zien vitale zestigplussers, met allemaal zeer bewogen levens achter zich. De meeste mensen wonen hier toch wel met een reden. Heel vaak om de gezondheid. Vooral mensen met klachten van het bewegingsapparaat en met hart- en longaandoeningen leven hier veel gemakkelijker. De zon, die hier bijna dagelijks schijnt, is goed voor lichaam en geest. We genieten er ook van. Van het klimaat, van de schitterende omgeving, van de mensen, van het boeiende werk... Maar vakantie? Nee! Wat dan wel? Iemand van de gemeente zei laatst tegen me: „Let maar op, als je hier een poosje bent, schiet je worteltjes!”

Alfáz del Pi, 21 oktober 1990
G.F. Smelik-Laning

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Nieuwe boeken

Een zendeling voor Ederveen

Mance ter Andere heeft in Koers een reeks korte verhalen gepubliceerd en daarvan heeft hij er dertig verzameld in een bundel die naar het eerste verhaal is genoemd: Een zendeling voor Ederveen. 'Notedop-verhalen' noemt hij ze en dat is wel een goede aanduiding. Ze zijn kort, gemiddeld iets meer dan twee bladzijden. Er gebeurt niet zo erg veel in, ze houden wat het midden tussen schetsen en verhalen. De sfeer zou ik willen omschrijven als 'alternatief gereformeerd': er wordt een beetje de draak gestoken met verschijnselen in gereformeerde kring maar tegelijk gebeurt het wel op een wat clichématige manier. De kinderen zitten zich te vervelen in de kerk („We zijn hier tegen de kindernevendienst en dat soort fratsen"), de ouderling zit wat te dommelen, de dominee preekt bladzij na bladzij voort.

Er zou toch eigenlijk van alles moeten veranderen in de kerk, maar ja, de mensen zijn vaak zo dwaas behoudziek. Dan is er ook nog het verschil tussen leer en leven bij sommige christenen. Zo heb je natuurlijk al aardig wat motieven voor iemand met een vlotte pen. Zou de schrijver misschien Nederlands Gereformeerd zijn?

Voor f 14,90 kunt u het boekje aanschaffen. Uitgever is Kok in Kampen.

De ontvoering van Marco Mandemakers

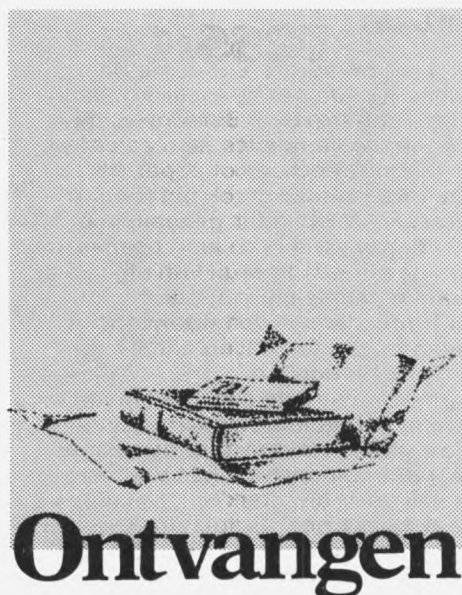
Een vader ontvoert zijn zoontje. Waarom? Wat drijft hem? Waardoor is het huwelijk mis gelopen? Hoe reageren de personen die bij het drama betrokken raken? En hoe loopt het af? Meint van den Berg vertelt het allemaal in dit boek waarmee u enkele boeiende uurtjes kunt beleven. De schrijver heeft een

flinke dosis psychologische kennis tot zijn beschikking en dat komt in deze roman goed tot uiting. Hier en daar heb ik wel eens een kritische aantekening gemaakt: „Dat prikkelde mijn nieuwsgierigheid" is naar mijn idee meer een uitdrukking die je in boeken tegenkomt dan in echte gesprekken, om maar iets te noemen. De psychologische elementen komen me hier en daar wat schematisch voor, maar toch, veel lezers zullen geen spijt krijgen van hun aankoop. Het boek zit knap in elkaar. Prijs f 22,50; omvang 144 bladzijden; uitgever: v.d. Berg in Kampen.

Boekwerken

Scholieren, let op! Als je voor het vak Nederlands een aantal boeken moet lezen, vind je een goede bron voor informatie in: Boekwerken, een bundel van 24 boekbesprekingen. Het gaat hier over romans, verhalen en gedichten die verschenen zijn tussen 1984 en 1989. Hans Werkman publiceerde deze besprekingen vrijwel allemaal eerst in het Nederlands Dagblad.

Het is voor leerlingen altijd weer moeilijk te bepalen welke boeken ze zullen gaan lezen; deze besprekingen kunnen hen op weg helpen. Ze krijgen al gauw een idee: dat lijkt me niets en dat kon wel eens aardig zijn. En ook: Hans Werkman is een betrouwbare gids in boekenland, op zijn oordeel kun je best afgaan, ook wel zonder dat je het in alles met hem eens hoeft te zijn. Het gaat vooral om een eerste indruk. Als je daarna zelf een boek gelezen hebt, moet je je eigen oordeel maar eens naast dat van Werkman leggen. Prijs f 21,75; omvang 137 bladzijden; uitgever: De Vuurbaak, Barneveld.

Ontvangen

Marijke Bleij (met ill. van Diane Mathes)

Ik dank U wel. Praten met God
24 blz., f 4,95
ISBN 9033824574

Uitg. Ver. tot Verspr. der H.S./BKV, Amsterdam

Aad Peters

Allemaal in de ark van Noach

Met 25 kiekeboe-luikjes.

10 blz., f 14,95

ISBN 9033824833

Uitg. Ver. tot Verspr. der H.S./BKV, Amsterdam

Marijke Bleij

Voor alle dagen van het jaar

Bijbel voor kinderen.

378 blz., f 34,75

ISBN 9033825007

Uitg. Ver. tot Verspr. der H.S./BKV, Amsterdam

Ietje Liebeek-Hoving en Kees van Baardewijk (samenstellers)

In mij leeft een kind

Gedichten van en voor jongeren.

(derde druk)

(Netto-opbrengst van de verkoop is voor St. Redt een Kind)

40 blz., f 7,65

Uitg. Drukkerij Bredewold, Wezep

Te bestellen door overmaking van

f 7,65 op bankrek. 692060316 t.n.v.

C. en E.J. v. Baardewijk, Apeldoorn

(giro bank: 826319).

Kees van Baardewijk

Er kan nog van alles gebeuren

(Groene Ankerreeks, jeugdserie)

139 blz., f 18,50

ISBN 9050301630

Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Dr. J. van Eck

Vonken van het licht

Op zoek naar sporen van Gods aanwezigheid.

(Geloofsbeleving)

138 blz., f 24,50

ISBN 9024251826

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Ds. F.J. Veldman

Een blinkend spoor

Bijbels dagboek.

f 19,75

ISBN 9029709596

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Meint R. van den Berg

De ontvoering van Manco Mandemakers

(roman)

144 blz., f 22,50

ISBN 9066511281

Uitg. Van den Berg, Kampen

J.H. Velema

Waar zijn de 7 duizend?

Overwegingen bij 1 Kon. 19:18.

115 blz., f 18,50

ISBN 9060647416

Uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

Ietje Liebeek-Hoving,

Het Licht op je hand.

Gedichten

48 blz., f 12,50

ISBN 9063841124

Uitg. Vijlbrief, Haarlem

D. Holwerda, Zuidhorn

Eindtoestand of beginsituatie?

Kortgeleden stiet ik bij het vertalen van Hand. 14 op een probleempje. Men pleegt dit hoofdstuk als volgt in versgroepen op te delen: 1-7; 8-18; 19-20; 21-28. Boven de eerste drie pericopen staan in de NBG weliswaar geen aparte kopjes, maar toch laat deze weergave bij de verzen 1, 8 en 19 de tekst wel inspringen. De Willibrord-vertaling (vierde druk 1961) zet en boven v. 1 en boven v. 8 een nieuw kopje; niet boven v. 19. Evenzo doen de Friese Vertaling (1978) en Groot Nieuws (1983). KBS 87¹ wijkt in zoverre af, dat daar kopjes staan boven 1-7, 8-20a en 20b-28. Zoals straks zal blijken, is de afsplitsing van 20b – de vermelding van de verlegging van het werkterrein – van het voorafgaande te verwerpen.

De 'progressive form'

Waar ik tegen steigerde was de overgang van de eerste pericoop naar de tweede; de verzen 7 en 8 dus. Wat is nl. het geval? Men vertaalt v. 7 als volgt:

„...en verkondigden daar een tijdlang het evangelie” (NBG).
 „Ook daar predikten zij het evangelie” (Will.).
 „...en dêr brochten ze it evangelie ek” (Fr. Vert.).
 „En daar verkondigden ze het grote nieuws” (Gr. Nws.).
 „Daar zetten zij de verkondiging van het evangelie voort” (KBS 87).
 Men trekt dus v. 7 bij v. 6. NBG en Fr. Vert. laten de zin uit v. 6 zelfs doorlopen en beginnen v. 7 niet eens met een hoofdletter. Dat laatste is overigens in overeenstemming met de griekse-tekstuitgave van zowel Aland c.s. (1966) als van Nestle-Aland (1979). Ook deze beide uitgaven leggen de caesuur ná v. 7 (met nieuw kopje Aland c.s.; zonder kopje, maar wel met inspringing Nestle-Aland).
 Echter: de griekse tekst geeft in v. 7 een werkwoordsvorm waaraan met geen van de boven aangehaalde vertalingen recht wordt gedaan. Er staat nl.: „En daar waren zij het evangelie verkondigende”. (In het Engels spreekt men in zo'n geval van een 'progressive form'.) M.a.w. er wordt niet *een handeling genoemd die aansluit op die van v. 6* („zij namen de wijk”); er wordt – integendeel – een *toestand* geschilderd. Ons wordt niet vermeld, dat de apostelen na hun vlucht daar (in Lystra en Derbe) *gaan prediken*; nee, ze worden ons voor ogen geschilderd *in hun prediking daar*.

De verlegging van het werkterrein

Dat feit roept toch de vraag op, of wij

er goed aan doen de caesuur te leggen tussen v. 7 en v. 8. Wat in v. 7 gezegd wordt is toch geen *eindtoestand* waarin de gebeurtenissen van de *eerste* pericoop zich consolideren? Het is veeleer de *beginsituatie* van het verhaal van de *tweede* pericoop.

Met v. 6 („ze namen de wijk naar de Lycaonische steden Lystra en Derbe en omgeving”) komt een *eind* aan wat de apostelen in Iconium deden en aan wat hun daar wedervoer. Ze verleggen nu hun arbeidsterrein naar elders. *Onder v. 6 hoort dus de streep te worden getrokken*. Daarna vermeldt dan v. 7 *de situatie op het nieuwe arbeidsveld waarin zich het in de nu volgende pericoop beschreven gebeuren afspeelt*.

Verbinding van v. 7 met v. 8 ligt temeer voor de hand, omdat ook v. 8 een *toestand* vermeldt: „er zat daar een lamme”. De *handeling* begint pas in v. 9: de man *gaat luisteren* naar Paulus' toespraak.

Nevenschikking of onderschikking?

Lucas vermeldt de beide toestanden – die in v. 7 en die in v. 8 – nevenschikt: „En zij waren daar predikende en er zat een man”. Maar in de vertaling kunnen wij toch wel beter onderschikking toepassen: „(7) En toen zij daar de goede boodschap aan het verkondigen waren, (8) zat er (onder hun gehoor) een man.”

Werkwoordsvorm en verhaalstructuur bij Lucas

Om te voorkomen dat ik me door een ingeving van het ogenblik zou laten verleiden tot revolutionaire dingen, heb ik me eens even nader verdiept in Lucas' verhaaltrant. Toen bleek, dat deze auteur graag van de 'progressive form' gebruik maakt om *bij het begin van een nieuwe gebeurtenis* de *situatie* te beschrijven waarin wat nu volgt zich afspeelt². Ik noem een zevental voorbeelden uit zijn evangelie:

1. 2, 8 „En herders *waren* in die strek in het veld *overnachtende en wacht houdende* over hun kudde”. Een *situatie*-tekening. En dan volgt, wat er in die situatie *gebeurt*: een engel verschijnt hun, die blij nieuws brengt... enz.

2. 5, 17 „En het gebeurde op een dag, dat Hij *aan het leren was* en dat Farizeeën en wetsleraars (onder zijn gehoor) *gezeten waren*”. Dit is wel een heel nauwkeurige parallel van Hand. 14, 7.8: een leraar *bezig met zijn onderricht* en hoorders *aan zijn voeten gezeten*. Nu, die situatie vormt het kader waarin zich de nu

volgende gebeurtenis afspeelt: een verlamde wordt door het dak voor Jezus' voeten neergelaten, ontvangt vergeving van zonden en wordt genezen.

3. 11, 14 „En Hij *was bezig* een bozen geest *uit te drijven*, die zijn slachtoffer de spraak benam”. Zo was de situatie. En dan gebeurt het: de geest verlaat den man, en deze begint te praten; de menigte staat perplex, maar sommigen zeggen: „dat doet Hij door Beëlzebul!”

4. 13, 10 „Hij *was op een sabbat aan het onderwijzen* in een van de synagogen”. En tijdens die dienst vindt de vervolgens beschreven genezing plaats.

5. 14, 1 „Het gebeurde eens, toen Hij op sabbat het huis van een van de leidinggevende Farizeeën binnenging om de maaltijd te gebruiken, dat zij op het vinkentouw zaten” (letterlijk: „Hem *bespiedende waren*”). Nu, onder die spiedende ogen gebeurt het volgende: Hij wordt geconfronteerd met iemand die aan waterzucht lijdt, stelt de Farizeeën een vraag, maar krijgt geen antwoord, en geneest den man.

6. 15, 1 „Alle tollenaars en zondaars *waren bezig in Jezus' nabijheid te komen* om naar Hem te luisteren”. Opnieuw: de situatie, waarin zich wat nu volgt afspeelt: de Farizeeën laten zich over dat feit misprijzend uit, maar dan vertelt Jezus hun drie gelijkenissen.

7. 24, 13 „Laten nu net op die dag twee van hen *op stap zijn* naar een dorp twee uur gaans van Jeruzalem”. En tijdens die wandeling komt dan de vervolgens door Lucas verhaalde ontmoeting met den vreemdeling, die met hen oploopt en spreekt, en die tenslotte Jezus blijkt te zijn.

In alle bovenvermelde vertalingen begint met de zeven hier genoemde teksten een nieuwe pericoop. Ik meen dan ook, dat, wil men consistent zijn in het honoreren van Lucas' verhaalstructuur, in Hand. 14 de caesuur na v. 6 hoort te vallen, en niet na v. 7.

Andere caesuurfouten

Terloops kwam ik tot de ontdekking, dat in elk geval op twee andere vergelijkbare plaatsen in Lucas iets is mis gegaan met de tekstindeling. Alleen heeft men daar niet, zoals in Hand. 14, de caesuur te laat, maar te vroeg aangebracht. Beide pericopen waarom het hier gaat, vindt men in Luc. 4. Ik geef nu maar aanstonds de m.i. juiste indeling:

„(30) Maar na zich een weg te hebben gebaand tussen hen door ging Hij zijns weegs (31a) en begaf zich naar Kapernaüm.

(31b) Daar was Hij op sabbat hen aan het onderwijzen (32) en zij stonden versteld over zijn leer, omdat zijn spreken gepaard ging met gezag. (33) Nu was daar in de synagoge iemand, behept met een vuilen daemon die hem begeesterde. Deze zette een keel op... enz."

Alle bovengenoemde vertalingen zetten boven v. 31 een nieuwe kop. Maar het is duidelijk: v. 31a bevat een mededeling over Jezus' verlegging van zijn werkterrein, die precies correspondeert op de mededeling in Hand. 14, 6. Daáronder hoort men dus de streep te trekken. En dan begint in v. 31b de nieuwe pericoop met een situatietekening – opnieuw, net als in 5, 17 en Hand. 14, 7.8, met twee 'componenten': iemand die bezig is te leren (Jezus) en iemand die zich onder zijn gehoor bevindt (een bezetene) – waarna vervolgens het gebeuren in die synagoge beschreven wordt. Vlak daarna vinden we het tweede geval, nl. daar waar déze pericoop – die over Jezus' optreden in de synagoge van Kapernaüm – wordt afgesloten:

„(37) en zijn roep verbreidde zich tot in elke hoek van het omliggend gebied, (38a) maar Hij stond op uit de synagoge en begaf zich naar Simons huis". Hier hebben we weer een afsluiting van de pericoop met de vermelding van het verleggen van Jezus' werkterrein. Daarna komt de nieuwe pericoop:

„(38b) Nu lag Simons schoonmoeder in de greep van een hevige koorts (letterlijk: „was vastgehouden wordende door een hevige koorts"). Zij riepen zijn hulp voor haar in. (39) Hij ging aan haar hoofdeinde staan... enz."

Opnieuw hebben de bovenvermelde vertalingen hier reeds na v. 37 de streep getrokken, Will., Fr. Vert. en Gr. Nws. met een nieuwe kop boven v. 38, NBG en KBS 87 alleen door de tekst te laten inspringen.

Naderhand stiet ik op nóg een geval in Hd. 16. Daar meldt Lucas in v. 10, dat zij na het nachtelijk visioen van Paulus (v. 9) „dadelijk een gelegenheid zochten uit Macedonië te ver trekken". Er wordt vaart achter gezet: dat hoort men doorklinken in wat vv. 11 en 12a in één adem laten volgen: „En weggevaren uit Troas koersten we regelrecht naar Samothrace, de dag daarop naar Neapolis, en vandaar naar Philippi, een stad in het eerste district van Macedonië". (De tekst van deze bijstelling bij 'Philippi' is enigszins onzeker.) Daarmee is het werkterrein van Paulus verlegd van Asia naar Macedonië. Hier hoort dus de pericoop te eindigen.

Dan volgt in 12b de bekende 'progressive form': „En wij waren in die stad enkele dagen vertoevende". Tijdens dat verblijf heeft dan de ontmoeting met Lydia plaats (vv. 13-15). Men zou in de vertaling v. 12b gerust wat nauwer aan wat volgt

mogen verbinden: „Tijdens ons verblijf van enkele dagen in die stad gingen we op de sabbathdag de poort uit..."

De vijf bovengenoemde vertalingen echter trekken de streep tussen v. 10 en v. 11, Will., Fr. Vert., Gr. Nws en KBS 87 met een nieuwe kop, daaronder NBG, die bij v. 11 de tekst alleen laat inspringen.

Belangrijk?

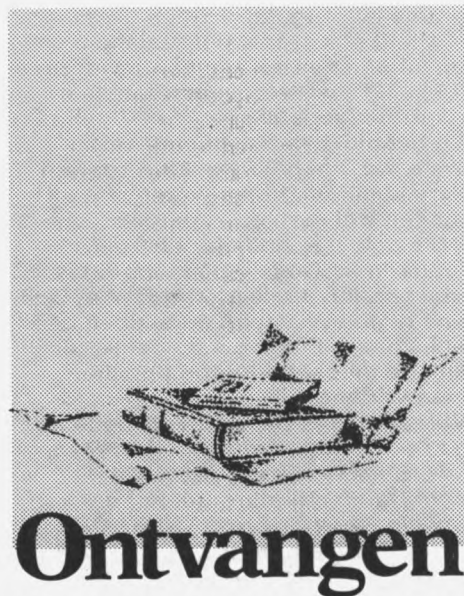
Misschien zal iemand vragen, of het de moeite waard is zich over zulke kleinigheden te buigen.

Wel, ik geloof echt niet, dat het begrip van den lezer *ernstig* door zulke fouten als ik hier signaleerde, geschaad wordt. Maar als Lucas de moeite nam zijn verhalen zorgvuldig en overzichtelijk te structureren, dan mogen wij best de moeite nemen hem ook daarin getrouw weer te geven. En ik ben overtuigd, dat de vertalers wier werk ik boven citeerde, dit van harte met mij eens zullen zijn. En dat men bij een nieuwe vertaling – en die zal er, naar het zich na de laatste RCOB-conferentie laat aanzien, wellicht komen – bereid zal zijn ook in *dit* opzicht met nog groter nauwkeurigheid te werk te gaan dan tot dusver.

Noten

1 KBS 87 staat voor: *De vier Evangelien en de Handelingen der apostelen uit de grondtekst vertaald*. Vertaling in opdracht van de Katholieke Bijbelstichting. MCMLXXXVII, Bostel, in samenwerking met de Vlaamse Bijbelstichting, Leuven. Blijkens het colofon zijn Lucas en Handelingen daarin van de hand van Dr. P.J. Farla, Drs. S.J. Noorda en Dr. W.J.C. Weren.

2. Waarmee niet gezegd wil zijn, dat hij de bewuste constructie tot deze gevallen beperkt.

Drs. K. Exalto, Johann Arndt

44 blz., f 8,60
ISBN 90 72462 06 8
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Ds. J. van Amstel, Toegerust tot het ambtelijk werk

74 blz., f 13,90
ISBN 90 6149 216 6
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Dr. A. Noordegraaf, Leven voor Gods aangezicht

Gedachten over het mens-zijn.
(serie: Bijtijds-geloven)
127 blz., f 21,-
ISBN 90 242 2039 4
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Joke van der Velden, Wim Janse, e.a., Dertien persoonlijke ontmoetingen, Dwarsslagers

47 blz., f 10,-
ISBN 90 242 5134 6
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. J. Douma, Ethiek en recht

Serie: Ethische bezinning, deel 15
127 blz., f 21,50
ISBN 90 6651 109 5
Uitg. Van den Berg, Kampen

M.R. van den Berg, De brieven van Johannes

Wandelen in waarheid en liefde.
79 blz., f 14,90.
ISBN 90 6651 126 5
Uitg. Van den Berg, Kampen

Drs. G. van Rongen, Met al de heiligen

Liturgie in hemel en op aarde.
172 blz., f 27,50
ISBN 90 6015 838 5
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Dr. D. Martyn Lloyd-Jones, De bergrede – pastoraal uitgelegd (deel 2)

Mattheus 6 en 7.
328 blz., f 49,-
ISBN 90 5030 169 x
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Drs. R. Kuiper, Marnix van Sint Aldegonde

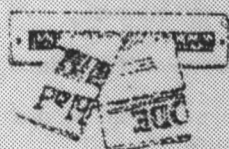
Gedenkbroschure tgv. het 450e geboortejaar.
48 blz.,
ISBN 90 72016 10 6
Uitg. Marnix van St. Aldegondestichting, Nunspeet

L. Strengholt, Uit volle Schatkamers

Opstellen over literatuur.
144 blz., f 29,50
ISBN 90 6064 739 4
Uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

Ds. E.A. de Boer, Absalom, mijn zoon, mijn zoon!

Aan jongeren en ouders tussen vervreemding en bekering, vreugde en verdriet.
184 blz., f 19,50
ISBN 90 6047 941 6
Uitg. Oosterbaan en Le Cointre, Goes

Persschouw

O. Mooiweer, Enschede

Twee emeriti-predikanten over hun vroegere leermeester

Op 19 december 1890 werd Klaas Schilder in Kampen geboren. Omdat hij uitgroeide tot een uitzonderlijk bekwaam theoloog en als zodanig gedurende een jarenlang predikantschap en professoraat de gereformeerde kerken heeft gediend en voorts via de Vrijmaking zo ontzettend veel voor ons heeft betekend willen wij in deze rubriek van dit blad de herdenking van het geboortjaar van dit begaafde kind van God afsluiten met het vragen van de aandacht voor twee artikelen, resp. geschreven door twee emeriti-predikanten uit de kring van de nederlandse geref. kerken. Eerst citeren wij uit een artikel van Ds. J. Goudzwaard te Nijkerk, gepubliceerd in: KERKBODE VAN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN onder de titel: PROF.DR. KLAAS SCHILDER. Goudzwaard schrijft o.a.:

Schilder als gereformeerd theoloog

Als strijder voor de gereformeerde waarheid is K.S. in brede kring bekend geworden, zowel voor als na zijn benoeming tot Hoogleraar Dogmatiek te Kampen, in 1933. Heel zijn leven is hij overtuigd en van harte gereformeerd geweest, dat wil zeggen: de gereformeerde belijdenisschriften deden voor hem recht aan Gods Woord en verschaften de basis én volledig ruimte voor het dienen van de Waarheid. Onverschrokken en onvermoeibaar bestreed hij in eigen kerk en daarbuiten wat z.i. niet voldoende recht deed aan of in strijd kwam met de leer van de Schrift. Hij was daarin scherp; daarin was hij overigens de enige niet. Maar ook oprecht, wat niet van alle polemiek toen gezegd kon worden. En hij was er nooit op uit mensen te kwetsen: hij bestreed zaken, standpunten zei hij meermalen, en toonde ook

dat hij de mensen achter die standpunten waardeerde. Dat niet elk slachtoffer van zijn machtige kritiek eigen standpunt en eigen persoon even scherp kon scheiden als K.S. is natuurlijk wel te begrijpen. Maar wie niet meer eigenliefde dan waarheidsliefde had, moest erkennen dat zijn kritiek vaak hout sneed, of het nu tegen sommige ideeën van Kuyper, tegen Barth of tegen de N.S.B. ging, en dat hij daar de theologie mee verder bracht en gevaren scherp zag. Zijn eerlijkheid bleek heel duidelijk daaruit dat hij de NSB fel bleef bestrijden na de Duitse inval in 1940. Het kwam hem te staan op gevangenschap en daarna een schrijfverbod – maar velen had hij intussen wakker geschud en weer moed gegeven!

Het kerkelijk conflict

Daarom was en blijft het een trieste blamage voor de gereformeerde kerken in die tijd, dat ze juist deze man door hun bindende leeruitspraken en tuchtmaatregelen kwijt zijn geraakt. Of moet ik zeggen: voor de theologen, die tegen hem ingingen? Neen. Want het meest verbijsterende was, dat de afgevaardigden van de kerken deze theologen aanvaardden als kerkelijke leiders, en meewerkten aan het tot kerkleer verheffen van een stuk theologie, en aan het sluiten niet alleen van zijn leerstoel, maar ook van de kansel voor hem (tegen het kerkrecht in!), omdat K.S. na het sluiten van de synode met zijn bezwaren tegen de daar genomen besluiten naar de kerkeraad ging...

In 1988 hebben die kerken erkend, dat dit allemaal niet zo had mogen gebeuren. Gelukkig – maar erg laat; en dat nu de theologie daar op haar plaats is teruggebracht en de mondigheid en verantwoordelijkheid van de kerken zelf en hun verantwoordelijkheid beter wordt verstaan, is mij daaruit niet gebleken. En het blijkt steeds duidelijker in onze tijd, dat het *funest* is voor een kerk, als men de theologen laat uitmaken wat men moet geloven. Iedere gelovige heeft rechtstreeks toegang tot Gods Woord, en dat is niet een theologisch woord. Wat God ons te geloven geeft en te doen geeft, is ook zonder theologie duidelijk, al kan de theologie hierbij hulpdiensten verlenen.

Vervolgens is Ds. Z.G. van Oene aan de beurt. Hij schreef in: ONDER DE LELIE – wekelijks orgaan van de nederlandse gereformeerde kerk van Zwolle – over: HERDENKING GEBOORTEJAAR PROF.DR. K. SCHILDER o.a. het volgende:

Eenheid

De man die als scheurmaker is veroordeeld, geschorst en afgezet, heeft juist in zijn leven gewerkt aan en gestreden vóór de eenheid. Wat een ander kortgeleden typeerde

als de beide brandpunten van zijn levensarbeid: de strijd voor de waarheid en de worsteling om de eenheid, kan niet minder van K.S., zoals we hem steeds noemden, gezegd worden.

Maar hij wilde niet de eenheid ten koste van de waarheid.

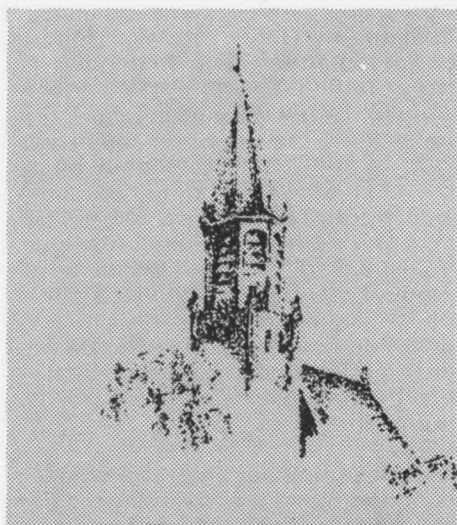
Daarom heeft hij vaak in felle polemieken de zaken waarom het ging tussen hem en anderen aan de orde gesteld. Ik zei: in felle polemieken. Fel was hij als hij merkte dat er gekonkeld werd, als er met ondeugdelijke argumenten gewerkt werd, als beschuldigingen zonder bewijs werden geuit. Dan ontzag hij ook (standpunten van) bekende mensen niet. Maar zeer terecht is door de familie op de steen van zijn graf laten beitelten: 'opdat zij allen één zijn.'

De vrucht van zijn arbeid – hoewel vele jongeren alleen de naam van deze gelovige geleerde gehoord zullen hebben – ondervinden de gemeenten nog dagelijks. We hebben dwalingen leren zien, we hebben de vastheid van Gods verbond en beloften mogen terugvinden. Die waren bij velen zoekgeraakt. We hebben ook kleine van grote belangen leren onderscheiden en de unieke plaats van de kerk in het werk van God opnieuw mogen ontdekken.

Wij mogen met deze gegevens, door beide scribenten aangereikt, onze winst doen. Dat behoort zelfs – anders gezegd – tot onze christelijke opdracht! Onze Here God gooit zijn gaven niet te grabbel, maar dirigeert ze via bepaalde personen en in en voor bepaalde situaties. Als we dat verdiskonteren in het geloof zien we de lijn lopen van Gods Vaderlijke Voorzienigheid. Hij is de God, die geschiedenis maakt en daarbij mensen inschakelt, soms met een grote verantwoordelijkheid. Maar Hij zoekt bij ons de vrucht daarvan. Want dáár heeft Hij recht op. Laten we daarmee tot onszelf inkeren aan het eind van dit bijzondere herdenkingsjaar!!

Te verwachten artikelen (o.a.):

Mance ter Andere, Eigentijds belijden
D.J. Bakker, Mag alles wat kan?
D.J. Bakker, Arts-patiënt relatie
K.T. de Jonge, Zwickau in Almere
G. de Lange, Spel en identiteit

Kerknieuws

Regionale vergadering Ned. Geref. Kerken in Noord-Nederland

Namens de regionale vergadering van de Ned. Geref. Kerken in Noord Nederland werden door de kerken van Assen, Haren, Heerenveen en Hoogeveen naar de Landelijke Vergadering 1991 afgevaardigd:

primi:

A.J. Klunder, Rijsstraatweg 364, 9752 CR Haren, tel. 05906-1811
P. Kurpershoek, Beek 18, 9406 GV Assen, tel. 05920-53146
K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen, tel. 05130-20476
J. Nies, Sperwerweg 25, 7701 JV Dedemsvaart, tel. 05230-12894

secundi:

T. Meints, Vaart Noordzijde 148, 9406 CR Assen, tel. 05920-53146
W. Meyer, Ganzenweide 38, 8446 KR Heerenveen, tel. 05130-29817
S. Thijs, Middelhorsterweg 62, 9751 TH Haren, tel. 050-345248
T.H. Wendt, Elzencamp 9, 7907 AZ Hoogeveen, tel. 05280-68191

tertius:

A. Wendt, Roggekamp 45, 7908 MP Hoogeveen, tel. 05280-71856

Zoals wellicht bekend is doet de kerk van Groningen niet mee met de regionale afvaardiging naar de Landelijke Vergadering. Deze kerk zal waarschijnlijk als plaatselijke kerk op de vergaderingen aanwezig zijn.

Cogma

COGMA: contact orgaan gereformeerde militairen en alleenstaanden.
Samenwerkingsverband tussen Ned. Geref. en Chr. Geref. Kerken.

Wij hebben als COGMA weer een hele lijst met namen en adressen van meestal jonge mede-christenen,

die voor een tijd in het buitenland verblijven.

Onze militairen en militaire gezinnen in de Bondsrepubliek treft u in deze lijst niet aan, omdat zij voldoende contacten in Nederland hebben. De burgergezinnen in het midden of zuiden van Duitsland zijn wel in deze lijst opgenomen, omdat hun contacten met Nederland beperkt zijn.

Wil onderstaande gezinnen of alleenstaanden eens verrassen met een Kerst- of Nieuwjaarsgroet, ook van ons ontvangen ze allen een attentie. Als u nu een naam uitzoekt waarvan de eerste letter begint met uw eigen naam, dan wordt de post aardig verdeeld. Komt de eerste letter van uw naam niet voor, neem dan een willekeurig adres.

Kerken of particulieren die nog opgave willen doen van nieuwe adressen die voor ten minste een half jaar in het buitenland verblijven, dan gaarne schriftelijk aan:
H.J. Bosch, Walkottelanden 40, 7542 MR Enschede, tel. 053-762272.

Mej. M. van Asselt, Siloamhospital Venda Private Bag, 2432 Louis Turchardt, 920 Z. Afrika.

Gezin R. Bokhorst, Eschwegeweg 8, 3437 Bad Sooden/Allendorf, Duitsland.

Gezin D.T. de Boer, Hauptstrasse 48, 6412 Gersfeld 2, Hettenhausen, Duitsland.

Gea Bustra, Hotel Elefteria Studio 3 Platanos 85400 Leros Dode Kanisos, Griekenland.

Marine (Golf): H. Bos marineno. 063500 Bak 7, Hr.Ms. Philips van Almonde, Postbus 99999, 1000 NB Amsterdam.

E. den Boer, Mavogro CP 100 Bissau Guinee Bissau, W. Afrika.

Gezin N. Driessen, Nachtwiede 162, 6085 Neuheim, Duitsland.

Gezin P.D.H. van Eijdsen, Natorp West 14, 4791 Altenbeken, Duitsland.

Gezin J. Grimaud, La Rambellerie, 44290 Guémené -Pen-Fao, Frankrijk.

Gezin T. Gunter, Kreuzwiese 6, Neu Anspach, Duitsland.

G.H. Heetebrij, 2432 Madison S.E. MI 49507, Grand Rapids, USA.

Mej. J. ter Hoeven, Hofstrasse 1, 6300 CH Zug, Zwitserland.

Mevr. T. Hutten, p.a. G.J. Hutten v.d. Merwestr. 189, Rietondale 0084, Pretoria Z. Afrika.

Mej. G. Hartman, Salita Superiore di San Rochino 42/1 Genova 16122, Italia.

Mw. A.M. Kooiman c/o U.M.N. Box 126, Kathmandu Nepal.

Gezin D. Korstanje c/o U.M.N. p.o. Box 126, Kathmandu Nepal.

Marine (Golf): R.A. Kalberla, W.D.W. 1e kl. marineno. 40166 a.b. Hr.Ms. Zuiderkruis, Postbus 99999, 1000 NB A'dam.

Marine (Golf): E. Kooi, sgt. T.D.W. a.b. Hr.Ms. Pieter Florisz., Postbus 99999, 1000 NB A'dam.

Gezin W. de Jong, Beatrixlaan 12, Willemstad, Curaçao Ned. Ant.
Gezin H. Strating, Kaya Panseiku 3, Willemstad, Curaçao Ned. Ant.
Gezin Fam. Sleurink, Muizenberg 59, Willemstad, Curaçao Ned. Ant.

Marine (Golf): W. Schinkel, matr. 1 L.D.G.D. a.b. Hr.Ms. Witte de With, Postbus 99999, 1000 NB Amsterdam.

Marine (Golf): W. Schinkel, matr. 1e kl. marineno 19299 a.b. Hr.Ms. Middelburg, Postbus 99999, 1000 NB Amsterdam.

Gezin R. Rögner-Francke, Jasminweg 8, 1000 Berlin 19 Duitsland.

Gezin Fam. Tawill, Altbachstrasse 14, 8305 Dietlikon Zwitserland.

Gezin Drs. A. Vlieger, Berthold-Brechtstrasse 149, 5042 Erftstadt-Liblar Dld.

K.J.J. Wieringa, Adjudantenweg 18, Amerikanenkamp Willemstad Curaçao N.A.

Gezin D. Westerkamp Ecole te Theologie de Butare BP 619 Butare Rwanda Afrika.

A.F. Schutte, p.a. Spitalstrasse 30, 4950 Hutwill Zwitserland.

Annet Post, Sophocles Vennizelou 58, Rethymnon Kreta Griekenland.

Ned. Geref. Kerk van Amstelveen

Het adres van ds. H. van Winkelhoff luidt: Sinjeur Semijnstraat 10, 1183 LE Amstelveen. Tel.: 020-478545.

Vereniging S.O.S. (Steun Oost Soemba)

Het adres van de vereniging is thans: R. Meijer-Kuipers, Hondiusdomein 18, 6229 GH Maastricht.

Commissie openstelling diakenambt voor de zusters

Het adres van deze commissie luidt: R. Meijer-Kuipers, Hondiusdomein 18, 6229 GH Maastricht.

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting Rotterdam (E.S.J.R.)

Het secretariaat van de stichting is gewijzigd en luidt nu: Mevr. J.S. de Hek-Duys, Oppland 13, 2905 AN Capelle a/d IJssel. Tel.: 010-450.58.42.

WAARHEID & EENHEID

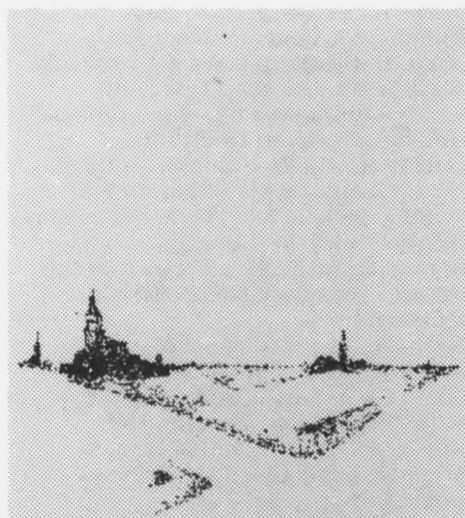
(onafh. blad v.d. geref. gezindte)

In december-nummer:
prof.dr.ir. H. v. Riessen:
het uitzonderlijke van de 20e eeuw.
dr. Brien: Reformatorisch belijden
ds. v. Mechelen: Prof.dr. K. Schilder,
Gereformeerde ommelanden
Martie Dieperink: opmars feminisme

Voorts artikelen over Synode
Canada (CRC); Israëlische zaken en
'het nieuwe tijdperk'

nrs./proefab.:
Kortonjolo 22,
Eindhoven/01803-13281

(NB. in '90 en '91 W & E het lezen waard)

Uit breder kring

De Christenvrouw

Herdenkingsbijeenkomst – 10 jaar bestaan van de vereniging 'De Christenvrouw'

Zaterdag 12 januari 1991 in de Ichtuskerk, Grote Haag 154 te Amersfoort. Tel. 033-619256

Thema: 'Leven in deze wereldtijd'

Sprekers:

Ds. O. Bottenbley te Drachten.

Mevr. P.J. Vlasblom-Bennink te Ommen.

Medewerking van jeugdkoor Kurios te Barneveld en een koor samengesteld uit leden van 'De Christenvrouw'.

Dwarsfluit en declamatie.

De bijeenkomst begint om 10.00 uur en eindigt om ca. 15.30 uur.

Toegang vrij (Collecte). S.v.p. lunchpakket meebrengen. Koffie vanaf 9.30 uur.

Een goede gelegenheid om kennis te maken met 'De Christenvrouw'. Een vereniging van leden uit meerdere kerken en geloofsgemeenschappen. Ontstaan uit nood, t.o.v. de voortschrijdende emancipatiegeest, normvervaging, moderne theologie enz.

De afdelingen van de Vereniging, door het hele land verspreid, hebben maandelijks een onderwerp en spreker over actuele zaken, m.b.t. gezin, kerk, vereniging en samenleving.

Het doel is vrouwen weerbaar te maken tegen alle leer die in strijd is met Gods Woord. Ook heeft de Vereniging zich meermalen tot de overheid en andere instanties gewend met bezwaren tegen voorstellen die in strijd zijn met Gods Woord.

'De Christenvrouw', zich bewust van eigen zwakheid, wil in de kracht en met de hulp van de Heilige Geest

werken tot eer van de Drieënige God en tot heil van de vrouw.

Opgave en inlichtingen: 05255-1785.

Youth for Christ

Er gaat bijna geen dag voorbij of er verschijnen in de media sombere berichten over jongeren. Ze keren de kerk de rug toe, hebben geen interesse meer in levensbeschouwelijke zaken en vult u zelf maar aan. Nu is de situatie zorgwekkend, daar kunnen we niet omheen. Maar het zou een te somber beeld zijn te beweren dat jongeren nergens meer interesse in hebben. Integendeel! Eén van de zaken waar jongeren voor 'warmlopen' is vakantie vieren. Erop uit, met elkaar, nieuwe dingen ontdekken, vrienden maken en... over God nadenken.

Youth for Christ – een interkerkelijke jongerenbeweging – organiseert al meer dan 20 jaar vakanties waaraan jaarlijks zo'n 2500 jongeren deelnemen. Voor pubers en jongvolwassenen, van kanovaren in de Biesbosch tot helpen met zendingswerk in Kenya. Onze ervaring is dat jongeren tijdens zo'n vakantie erg 'open' zijn; ze praten met elkaar over vrienden

maken, een plek zoeken in de maatschappij, wie God is, etc. Vele jongeren komen enthousiast en gebouwd terug.

Youth for Christ wil u graag van dienst zijn. Er is weer een zomerprogramma met vakantiebestemmingen voor 1991. Misschien zijn er jongeren die graag eens op een dergelijke wijze hun vakantie willen doorbrengen. Ook biedt Youth for Christ aan jeugd- of catechesegroepen de mogelijkheid om met elkaar deel te nemen aan een vakantie of werkproject. Zo'n groep kan bij terugkomst een stimulans voor de gehele gemeente betekenen.

Natuurlijk geeft het programma, dat u via onderstaand telefoonnummer kunt opvragen, slechts een beperkt beeld van de vele mogelijkheden. Youth for Christ is u graag van dienst met meer informatie of een persoonlijk advies. Heeft u vragen of wilt u eens praten over de mogelijkheden om vanuit uw gemeente jongeren uit te zenden, neemt u dan gerust contact op met: Peter van Wijk (Project Serve diakonale werkvakanties) of Bert de Velde (Aktieve Vakanties), telefoon: 03438-15744.

Riskante leefgewoonten zijn onchristelijk

Hoe riskant vindt U de alcohol?

**CHRISTELIJKE BEWEGING VOOR
DRANKBESTRIJDING**

Antwoordnummer 609, 7300 WB Apeldoorn,
telefoon 055-337466.

TE HUUR

voor de zomer- en
wintervakantie ons

6-pers. appartement

in het Tirolerdorp Axams,
voorzien van een
verwarmd zwembad,
sauna, stube en was- en
droogmachines.

Voor inlichtingen,
tel. 01862-2596

Attentie!

In verband met de komende feestdagen dient de kopij voor het nummer, dat op 4 jan. 1991 zal verschijnen, uiterlijk

woensdag 19 dec.

binnen te zijn bij de redactiesekretaris. Belanghebbenden worden verzocht hiermee rekening te houden. Advertenties dienen uiterlijk maandag 24 december om 11 uur binnen te zijn bij het bedrijfsbureau van Nedag Grafisch bedrijf.